

OMUL DĂNILĂ PAPP: ASPECTE ȘI SECVENȚE DIN VIAȚA PERSONALĂ (SOCIAL-COMUNITARĂ) ÎNTRE 1900-1950

Rezumat: În studiul pe care îl supunem atenției dumneavoastră prezentăm sumare secvențe din viața ofițerului român transilvănean Dănilă Papp. Acesta a servit în armata imperială austro-ungară, iar din toamna anului 1918 îl aflăm în serviciul Consiliului Dirigent al Transilvaniei, apoi pe fondul intercalării în Armata Regală a României Mari, fostul comandant al Brigăzii Papp pe fronturile Primului Război Mondial din Galiția, Bucovina și Nordul Italiei a avansat ierarhic în serviciul statului român. A ocupat funcții de comandă în Sibiu în fruntea Brigăzii 18 Infanterie ardeleni pe care a condus-o în campania Armatei Române la Tisa, iar apoi din 1923, în fruntea Corpurilor I și VI de Armată din Craiova și Cluj. În 1930 a fost trecut în rezerva corpului de armată pe care l-a comandat. Între 1930-1937 generalul Papp a activat în Asociația Generală a Românilor Uniți, în Liga Culturală și în Asociația Transilvană. Îl aflăm consilier superior în serviciul Consiliului superior al Ministerului Apărării Naționale, oferindu-și, la solicitarea suveranului român Carol al II-lea, serviciile pentru fortificarea frontului de vest, denumit generic „linia fortificată Carol al II-lea”. A servit în demnitatea de rezident regal la Alba Iulia în fruntea Ținutului Mureș regimul suveranului Carol al II-lea în perioada 18 august 1938-13 septembrie 1940.

Apropiat al prelaților greco-catolici români: Î.P.S. Alexandru Nicolescu și P.S. Valer Traian Frențiu, la propunerea noului conducător al statului român I. Antonescu a fost numit ministru plenipotențiar și trimis extraordinar al Regatului României la Vatican. Din septembrie 1943 a revenit la Sibiu și a participat la activitatea AGRU-ului a cărui președinte în exercițiu s-a aflat încă din 1937. În anul 1947 a fost avansat în retragere la gradul de general de corp de armată. Ultimii ani din viață i-a trăit în Sibiu și Cluj, în mari privațiuni și sub monitorizarea atentă a noilor autorități ale statului român. S-a stins din viață în luna martie 1950 și a fost înhumat în Cimitirul central din Cluj.

Cuvinte-cheie: Dănilă Papp, general, rezident regal, ministru plenipotențiar, Asociația Generală a Românilor Uniți.

* prof.dr.Colegiul Tehnic Energetic Sibiu, e-mail: c_drg@yahoo.com;

** prof.drd. Colegiul Tehnic „Cibinium” Sibiu.

Dănilă Papp, pe numele înregistrat în *Matricola* nou născuților din Aciuva (astăzi localitatea Avram Iancu), plasa Hălmagiu, comitatul Arad în Austro-Ungaria s-a născut în familia lui Dănilă Papp și a Mariei Karl (căsătorită Papp) în 20 mai 1868. Viitorul ofițer superior în armata imperială Austro-Ungară, general în Armata regală a României Mari, comandant al Diviziei a 18-a Infanterie în Sibiu, comandant al Corpurilor Teritoriale I și VI de Armată în Craiova și Cluj, rezident regal în Alba Iulia și ministru plenipotențiar al României pe lângă Sfântul Scaun, a avut următorii frați conform aceleiași Matricole a parohiei greco-catolice din Aciuva. Sabina Antonia Papp, Simon Papp, care a decedat de tânăr, Corneliu Nepos, de asemenea decedat de tânăr, Victoria Papp, de asemenea, care s-a stins din viață la o vârstă timpurie și Maria Emilia Ana Papp¹. Dănilă Papp a urmat cursurile gimnaziale secundare (astăzi le numim liceale) în Deva, pe care le-a finalizat prin obținerea Bacalaureatului, în calitate de prim emitent. A urmat apoi cursuri militare în specializările infanterie și geniu. Dănilă Papp s-a căsătorit în 18 august 1885 cu Eugenia Ivașcu. Din mariajul celor doi a venit pe lume un băiat, Eugeniu Papp, care a urmat, asemenea tatălui său, cariera armelor, servind în armata imperială austro-ungară². Tânărul sublocotenent E. Papp a fost inițial concentrat în rezervă cu gradul de cadet, iar apoi a fost mobilizat pe frontul din partea nordică a Italiei în anul 1914. Aflat în fruntea unității militare pe care o comanda în Galiția, în 9 martie 1915, tatăl acestuia, Dănilă Papp a fost înștiințat printr-o telegramă despre sfârșitul tragic al fiului său în decursul unor ciocniri militare între unitatea din care acesta a făcut parte și unități aliate italo-britanice aflate în ofensivă în acel sector de front³.

Dănilă Papp a urmat în perioada anilor 1887-1890 cursurile pentru ofițeri ale Academiei militare imperiale Thereziane din Wiener-Neustadt. După absolvirea acestora tânărul ofițer (sublocotenent) Dănilă Papp⁴, a fost repartizat și a activat în perioada anilor între 1890-1894 în Regimentul de

¹ Arhivele Militare Naționale Române-Depozitul Central de Arhivă din Pitești (în continuare se va cita: A.M.N.R.-Dp.C.A., Memoriu Generali Bătrâni, General de Divizie Dănilă Papp, dosar nr. P.-68, f. 1; Ibidem, dosar Papp Dănilă, nr. P.-70, f. 1; Traian Mager, *Ținutul Hălmagiuului. Monografie*, prefață de Lavinia Betea, București, Editura Corint Books, 2017, p. 350; Anton Rus, *Credința în acțiune. O introducere în istoria Asociației Generale a Românilor Uniți AGRU (1929-1948)*, cuvânt înainte de Alin Tat, Târgu Lăpus, Editura Galaxia Gutenberg, 2009, pp. 89-90.

² *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1913*, Wien, Druck und Verlag der k.k. Hof und Staatsdruckerei, dezember, 1912, p. 627.

³ A.M.N.R.-Dp.C.A., Memoriu Generali Bătrâni, General de Divizie Dănilă Papp, dosar nr. P.-70, f. 2; *Avansament*, în *Gazeta Transilvaniei*, anul LXXVIII, nr. 11, 16 ianuarie 1915, p. 2; Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri Dănilă Papp (1868-1950)*, pp. 11, 57.

⁴ Nominalizat ca Daniel Papp în Șematismele imperiale ale Armatei Austro-Ungare în perioada anilor 1890-1918.

Infanterie K.u.K. nr. 64 din Orăștie⁵, după care, în perioada 1894-1900 îl aflăm în funcția de profesor la Școala de Cadeți pentru Arma Infanterie din Sibiu/Hermanstadt Kadettenschule Infanterie⁶. Între 1899-1902 s-a specializat suplimentar în Arma Geniu și fortificații la Școala Superioară de Geniu din Viena (K.u.K. Technische Militäarakademie), unde a obținut diploma de inginer în acest domeniul specific al tehnicii cu aplicații în domeniul construcțiilor și infrastructurii militare. Începând din anul 1902, a fost transferat în serviciul militar al Geniului. Promovare care a venit în urma perfecționării sale în această Armă⁷.

În anul 1904, cu prilejul Serbărilor de Crăciun, remarcăm contribuția făcută în scopul sprijinirii celor nevoiași, de către căpitanul cezar și regal D. Papp, în urma apelului lansat public în periodice sibiene de limba română și germană de către Reuniunea sodalilor (meseriași) români din Sibiu⁸. Remarcăm într-o notă publicată în periodicul brașovean de limbă română *Gazeta Transilvaniei*, că mai sus menționatul ofițer din cadrul Regimentului 2 Infanterie din Sibiu a fost avansat în gradul de căpitan clasa a II-a și promovat în direcția imperială a Armei Geniu de la Komarom⁹.

⁵ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1894*, p. 248; Ibidem, 1895, pp. 223, 917; Kadettenschule Infanterie, în *Adressbuch der k. freien Stadt Hermannstadt*, 8, Hermannstadt, 1898, p. 80; Dorin Petrescu, Ioan Lăzărescu, *Istoria Regimentului Cezar și Regesc nr. 64 Orăștie (1860-1918)*, Editura Corvin, Deva, 2004, p. 210; Cornel Țucă, Laurențiu Batin, *Ofițeri ardeleni și bucovineni din fosta Armată Austro-Ungară*, p. 235.

⁶ A.M.N.R.-Dp.C.A., Fond Generali Bătrâni, dosar P.[ersonal] 68. Memoriu Generali. General Papp Dănilă, f. 1-v.; *Schematismus für das K.u.K. Heer und für Kriegs Marine, 1901*, Wien, Druck und Verlog der Kaiserliche und Königliche. Hof-und Staatsdruckerei, dezember, 1900, pp. 254, 514; Infanterie Kadestenschule zu Hermannstadt, în *Siebenbürgischer Volks-Kalender, Jahrgang 44*, 1895, p. 150; *Infanterie Kadestenschule zu Hermannstadt*, în *Siebenbürgischer Volks-Kalender, Jahrgang 47*, 1898, p. 168; Papp Daniel, K.u.K. Oberlieutenant des 64. Infanterie Regiments, Lehrer an der Infanterie-Kadettenschule, în *Adressbuch der k. freien Stadt Hermannstadt, Hermannstadt*, 8, 1898, p. 45; Traian Mager, *op.cit.*, p. 350.

⁷ A.M.N.R.-Dp.C.A., Fond Direcția Cadre și Învățământ (fostul fond Serviciul Personal al Armatei, cum s-a numit acesta până în anul 1948), dosar nr. 11.776/1974, Memoriu General de Brigadă Dănilă Papp, f 1 f-v.; *Avansări în armata comună cezară și regală*, în „Familia”, anul XXXVIII, nr. 43, 27 octombrie 1902, p. 515; Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *op.cit.*, pp. 6, 34-35.

⁸ *Daruri de Crăciun*, în „Foaia Poporului”, anul XII, nr. 52, 1 ianuarie 1905, p. 678; *Daruri de Crăciun*, în „Telegraful român”, anul LII, nr. 134, 11 decembrie 1904, p. 542. Contribuțiile oscilau, de regulă, între 2 și 4 coroane.

⁹ *Știrile zilei. Avansări în Armata comună Austro-Ungară*, în „Gazeta Transilvania”, anul LXIX, nr. 233, 21 octombrie 1906, p. 3; Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *op.cit.*, p. 6.

În numărul 233 al *Gazetei Transilvaniei*, se menționează că ofițerul D. Papp a fost avansat în gradul de căpitan clasa I în armata comună austro-ungară (K.u.K) fiind însă menținut în cadrul Direcției Geniului¹⁰. În urma participării la Marele Război, maiorul, ulterior locotenent-colonelul, iar apoi colonelul (oberst) în armata comună K.u.K. , D. Papp s-a acoperit de glorie pe frontul din răsărit, atât în Galiția, cât și în Bucovina, apoi în calitate de șef de stat major al Diviziei 54 Infanterie a armatei imperiale Austro-Ungare, iar apoi comandant al Brigăzii interarme Papp între 1915-1918¹¹. La începutul lunii aprilie 1918, Brigada Papp a fost transferată pe frontul din partea nordică a Italiei cu cartierul general în orașul Bolzano. Capitularea Austro-Ungariei în toamna anului 1918 l-a găsit pe colonelul D. Papp în funcția de comandant militar al susnumitului oraș¹². Din luna noiembrie 1918 a trecut în serviciul Consiliului Dirigent, activând ca șef de stat major al Comandamentului General Teritorial Sibiu, structură cu rang de corp de armată în serviciul Resortului Armatei și Siguranței publice, comandat de generalul de divizie baron Ioan Boeriu de Polichna, secondat de generalul de brigadă D. Papp. Acesta a elaborat instrucțiunile de organizare ale celor șase divizii ardelenene de infanterie, ale regimentelor de jandarmerie și a altor forțe ardelenene neîndivizionate¹³. D. Papp a activat și în cadrul Serviciului de Organizare VI-VII, nucleul pe care vor fi constituite cele două mari corpuri teritoriale de armată din Transilvania: Corpul VI Teritorial cu sediul în Cluj și Corpul VII Teritorial Armată în Sibiu¹⁴.

La începutul lunii aprilie 1919 generalul de brigadă D. Papp a fost numit la comanda Diviziei 18 Infanterie cu sediul la Sibiu¹⁵. Acesta a fost invitat și a

¹⁰ *Avansări în armata comună*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXIX, nr. 233, 21 octombrie 1906, p. 3.

¹¹ *Austria-Ungary's Last War, 1914-1918*, edited by the Austrian Federal Ministry of The Army and War Archive, under the direction of Edmund Glaise Horstenau, translated by Stan Hanna, Publisher of Military Science Releases, Vienna, 1931, pp. 127-128, 185, 210-211, 264, 353.

¹² Traian Mager, *op.cit.*, p. 351.

¹³ Alexandru Baboș, *Consiliul Dirigent, Ardelenii și Apărarea Marii Uniri*, Editura Spicon, Sibiu 2000, pp. 55-56.

¹⁴ A.M.N.R.-Dp.C.A., Fond Generali Bătrâni, dosar P.[ersonal] 68. Memoriu Generali. General Papp Dănilă, f. 1 f.v.-2; Deciziunea ministerială nr. 65 din 24 februarie 1919, în Monitorul Oficial, nr. 256, 13 (26) februarie 1919, p. 5.331; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919, București*, Editura Enciclopedică, 1994, p. 149-154; Coriolan Beran, *Reprivire asupra vieții. Memorii*, prefață de Aurel Ardelean, ediție îngrijită de Vasile Popeangă: note și indicii, studii introductive, Eugen Criste, Vasile Popeangă, Vasile Goldiș, University Press, Arad 2005, pp. 206-207.

¹⁵ A.M.N.R.-Dp.C.A., Fond Generali Bătrâni, dosar P.[ersonal] 68. Memoriu Generali. General Papp Dănilă, f. 1 v.; Iosif Iacobici, *Campaniile din 1848-1849 și 1919 în Transilvania și Ungaria*, București, Tipografia „Isvorul”, 1930, pp. 319-320.

participat ca reprezentant al Armatei României Mari la adunarea generală de reactivare a Asociațiunii Transilvane care a avut loc la Sibiu în zilele de 10 și 11 ianuarie 1920¹⁶. Cu acest prilej, D. Papp a fost consemnat în procesele verbale ale Comitetului Central al Astrei în calitate de membru fondator al instituției cultural-naționale prin Despărțământul central județean Astra Sibiu¹⁷. În memorialistica sa, universitarul Nicolae Iorga, președintele Camerei Deputaților, care a participat în Sibiu la reactivarea postbelică a Astrei în ianuarie 1920, a observat că, deși a fost propus pentru a fi ales ca membru în Comitetul central al Astrei, generalul D. Papp a fost devansat ca număr de voturi acordate de către generalul Dionisie Florian. Cu acest prilej, profesorul N. Iorga a schițat un sumar portret al generalului D. Papp: „Generalul Papp, eroul bucovinean, este om de societate, pleșuv, zâmbitor, fără nimic la vedere corespunzător faimei sale războinice”. La propunerea făcută de către profesorul Iorga, generalul D. Papp a fost de acord să facă parte din Comitetul central al Ligii culturale conduse de N. Iorga¹⁸.

În aceeași calitate de membru fondator al Astrei din județul Sibiu este menționat generalul de brigadă D. Papp, comandantul Diviziei 18 Infanterie și în anul 1921¹⁹. În anul 1920, alături de generalii Henri Cihoski, Virgil

¹⁶ Valer Moga, *Adunările generale ale Astrei în perioada 1918-1930*, în „Apulum. Acta Musei Apulensis”, XXXIII, 1996, pp. 188-189.

¹⁷ *Lista membrilor fondatori ai Astrei-Despărțământul central județean Sibiu*, în „Transilvania”, anul 52, mai 1920, p. XXXII; Valer Moga, *Astra și Societatea (1918-1930)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003, p. 91. Dănilă Papp, general în Sibiu este trecut în poziția curentă 24. Alături de acesta în calitate de membri fondatori ai Asociațiunii Despărțământul central județean Sibiu, au fost amintiți și generalii: Ioan Baron Boeriu de Polichna, general de divizie comandantul Corpului VII Teritorial de Armată din Sibiu, generalul Alexandru Bunaciu, generalul Dionisie Florian, generalul Traian Moșoiu, generalul Gheorghe Moga, medic militar. De asemenea, pe listă mai figurau ca membri fondatori ai Astrei sibiene încă doi ofițeri: căpitanul Bucur Boleta și maiorul Ioan Hurubean.

¹⁸ Nicolae Iorga, *Memorii*, volumul II, f.a., Vălenii de Munte, pp. 314-317. N. Iorga, președintele Camerei Deputaților se afla în trecere prin Sibiu și a răspuns invitației pe care profesorul Andrei Bârseanu, președintele Astrei i-a adresat-o și anume aceea de a participa la adunarea generală a Astrei care s-a desfășurat în respectiva localitate din zilele de 10-11 ianuarie 1920. Președintele Camerei Deputaților era în trecere prin Sibiu, fiind invitat al Capitulului Greco-catolic al Blajului la activitățile de întronare ale lui Î.P.S. Vasile Suciu ca mitropolit Greco-catolic al Provinciei Mitropolitane Greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș.

¹⁹ *Lista membrilor fondatori ai Astrei-Despărțământul central județean Sibiu*, în „Transilvania”, anul 53, 1921, p. IV. În respectiva Listă dată publicității de către Comitetul Central al Astrei în anul 1921, generalul D. Papp este consemnat la nr. curent 26, alături de ceilalți ofițeri generali menționați și în anul 1920. Membră activă a Asociațiunii Transilvane a fost și soția generalului D. Papp, doamna Eugenia Papp,

Economu și Marcel Olteanu, D. Papp, a participat în temeiul regulamentelor militare în calitate sa de comandant al Diviziei 18 Infanterie la călătoria de comandament, care s-a desfășurat în Basarabia²⁰. În perioada 15-17 octombrie 1922, generalul D. Papp a participat la Serbările Încoronării Suveranilor României Mari, Regele Ferdinand I și Regina Maria, organizate, atât în Alba Iulia în 15 octombrie²¹, cât și la București în perioada 16-17 octombrie 1922²².

În cursul lunii martie 1923, D. Papp, a fost recunoscut în calitate de membru activ al Societății Regale Române de Geografie²³. Din perioada în care s-a aflat la comanda Corpului I Teritorial Armată din Craiova s-au păstrat documentele corespondenței pe care acesta a purtat-o cu Cancelariatul Ordinului Maria Tereza²⁴, cu deosebire cu oberst (colonelul) Iulius Eckl, în perioada 23 iunie-23 august 1923, pentru a-i fi recunoscută decorația pentru meritele de comandă și organizare pe care le-a avut pe frontul de est, atât în Galiția, cât și în Bucovina în Armata imperială. Remarcăm din parcurgerea scrisorilor că decorația aceasta nu i-a mai fost acordată, deși în ianuarie 1918, colonelul la acea dată D. Papp a fost propus de către superiorii săi în vederea

asa cum rezultă din procesele verbale ale susmenționatei instituții cultural-naționale cu sediul în Sibiu.

²⁰ Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *op.cit.*, p. 78.

²¹ A.M.N.R.-Dp.C.A., Fond Generali Bătrâni, dosar nr. P. 68, Memoriu Generali. General de Divizie Papp Dănilă, f. 1-v., 10; Ibidem, Fond Corp VII Armată Sibiu, Registrul Istoric. Jurnal de operații, dosar nr. 1626/1922, f. 16, 25; Ibidem, Fond Ministerul de Război. Secretariatul general, dosar nr. 384/1922, f. 364-366; *Cartea Încoronării, Album comemorativ al încoronării Majestăților Lor Regele Ferdinand și Regina Maria la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922*, Tipografia „Carmen Sylva”, Alba Iulia-București, 1923, p. 61.

²² A.M.N.R.-Dp.C.A., Fond Generali Bătrâni, dosar nr. P. 68, Memoriu Generali. General de Divizie Papp Dănilă, f. 1-v., 10; Ibidem, Fond Corp VII Armată Sibiu, Registrul Istoric. Jurnal de operații, dosar nr. 1626/1922, f. 16, 25; Ibidem, Fond Ministerul de Război. Secretariatul general, dosar nr. 384/1922, f. 364-366; General de Divizie Dănilă Papp, în Ioana Rustoiu, Tudor Roșu (Coord.), *Dicționarul personalităților încoronării de la Alba Iulia*, Editura Mega, 2022, pp. 169-171; *Intrarea solemnă a Suveranilor României în Capitală*, în „Universul”, anul XL, nr. 237, 19 octombrie 1922, p. 3. În perioada 15-17 octombrie 1922 generalul de brigadă, nu de divizie, Dănilă Papp a comandat Divizia Ardeleană la festivitățile prilejuite (parada) cu ocazia încoronării Regelui Ferdinand I și Reginei Maria la Alba Iulia. D. Papp a fost avansat în gradul de general de divizie cu data de 1 aprilie 1923. A se vedea în acest sens: A.M.N.R., Fond Generali Bătrâni, dosar nr. P. 68, Memoriu Generali. General de Divizie Papp Dănilă, f. 1-v-2.; Tabel despre generalii de brigadă admiși la înaintarea la gradul de general de divizie pe anul 1923-1924, în „Monitorul oficial”, nr. 5 din 6 aprilie 1923, p. 169.

²³ Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *op.cit.*, p. 14.

²⁴ *Ibidem*, p. 75-77. Încă din luna ianuarie 1918 colonelului, la acel moment în armata imperial austro-ungară (K.u.K.), D. Papp i s-au solicitat informații suplimentare în vederea decorării sale cu Ordinul imperial austro-ungar „Maria Tereza”.

acordării acestei importante decorații imperiale²⁵. În 14 ianuarie 1927, D. Papp a participat în saloanele Restaurantului New-York din Cluj la întrunirea generală a Clubului de Scrimă din localitate. Cu prilejul alegerii noului comitet local, D. Papp a fost ales în calitate de membru de onoare al respectivului club clujean. Președinte activ a fost ales notarul public dr. Ioan Cosma, iar ca secretar general, a fost ales Ioan Chifor, ofițer și director în Chestura Poliției din Cluj, medic Septimiu Barițiu, juristconsult, maiorul Marian Pop, căpitanul clubului de scrimă, iar ca membru în comitet Constantin Rozin²⁶.

Duminică, 25 mai 1924, s-a desfășurat în Cluj, Congresul Uniunii Generale a Inginerilor din România (U.G.I.R.-1924). La aceste activități a participat și generalul D. Papp, în dubla sa calitate, aceea de comandant al Corpului VI Teritorial de Armată din acest oraș, precum și în aceea de inginer în construcții, drumuri, fortificații, Școală tehnică de Geniu, pe care generalul D. Papp a absolvit-o în 20 august 1901 la Viena²⁷. În cadrul acestui Congres, el a vorbit despre rostul lucrărilor genistice întreprinse de instituția militară, însemnătatea capitală a acestor demersuri în strategia modernă și rolul inginerului, nu doar în economia unei firme sau a statului, ci și în strategia generală de apărare a teritoriului și populației unei națiuni²⁸. Atât în fondurile Arhivei Ministerului Apărării Naționale, cu deosebire în Depozitul central de arhivă din Pitești, cât și în Fondul Astrei din Sibiu, aflăm informații privitoare la invitarea și implicarea generalului de divizie D. Papp în festivitățile organizate de către Guvernul României în parteneriat cu Astra în Abrud, Câmpeni, Tebea, Vârful Găina, Vidra de Sus. Aceste evenimente au fost subsumate Serbărilor comemorative ale Centenarului nașterii lui Avram Iancu și au avut loc în perioada august-septembrie 1924 sub înaltul patronaj al suveranului român Ferdinand I²⁹.

D. Papp a participat împreună cu șeful de Stat Major, colonelul Ștefan Popescu, atât în Câmpeni, cât și în Abrud, dând astfel curs invitației, care i-a

²⁵ *Ibidem*, p. 91-95.

²⁶ *Informațiuni. Adunarea Clubului de Scrimă din Cluj*, în „Patria”, anul IX, nr. 11, 18 ianuarie 1927, p. 2.

²⁷ Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *op.cit.*, p. 35.

²⁸ *Congresul inginerilor la Cluj*, în „Patria”, anul VI, nr. 105, 27 mai 1924, p. 1. Printre invitații la acest congres observăm pe: avocatul dr. Octavian Utalea, primarul Clujului, medicul chirurg Iosif Iacobovici, șef de Clinică și profesor universitar, membru al Extensiunii Universitare Clujene, universitarul, geologul și geograful George Vâlsan, care a participat în numele Societății Regale de Geografie din România, inginerul Ioan Fekete-Negruțiu, președintele Camerei de Comerț din Cluj, dar ș.a.

²⁹ Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale (în continuare se va cita: S.J.S.A.N.), Fond „Astra”, doc. nr. 1381/1924, f. 1-2; A.M.N.R., Dp.C.A., Inventar nr. 473/Dosar nr. 2/1924. Corespondența referitoare la Serbările centenarului nașterii lui Avram Iancu de la Câmpeni și Cluj, f. 1-2 f.-v.; Alexandru Lapedatu, *Cu Ion I. C. Brătianu pe Muntele Găina-Amintiri*, în „Universul”, anul 50, nr. 325, 27 noiembrie 1933, p. 1.

fost adresată în 14 august 1924, atât de către ministerul de resort, general de divizie Gheorghe Mărdărescu prin intermediul Secretariatului general al Ministerului de Război (general Munteanu), cât și de către omul politic Vasile Goldiș, președintele Comitetului central al Astrei. La adresa președintelui Astrei generalul D. Papp a răspuns câteva zile mai târziu, în 17 august: „[...] La adresa D-Voastră cu nr. 1381/924, Am onoare a vă comunica, că voi lua cu plăcere parte, împreună cu soția mea, la Serbările ce se vor organiza pentru comemorarea lui Avram Iancu „Craiful Munților”. Întrucât serbările se organizează pe teritoriul Corpului VI de Armată și sub patronajul Majestății Sale Regele Ferdinand I, trebuie să existe la primirea Majestății Sale și Șeful meu de Stat Major, Colonelul Popescu Ștefan. Mulțumindu-vă călduros pentru invitație, primiți, vă rog, asigurarea celor mai distinse considerațiuni”³⁰.

La orele 16, în ziua de 26 iulie 1925, generalul comandant D. Papp a participat la serviciul divin cauzat de prăbușirea avionului pilotat de locotenentul aviator Marius Ionescu în accidentul de la Someș-Sat. După ceremonialul religios care a avut loc la Cluj, corpul neînsuflețit al fostului pilot din cadrul Escadrei de Aviație a Grupului 5 Aviație de la Cluj-Someș a fost condus în localitatea natală. Acesta era originar din zona Târgoviștei³¹.

În anul 1926, D. Papp a fost consemnat în rândurile membrilor susținători ai Centralelor Caselor Naționale, societate cultural-națională din Vechiul regat prezidată de către generalul Ion Manolescu, cu scop și obiective similare Astrei din Transilvania și Banat³². În ziua de 8 iunie 1926, generalul de divizie D. Papp împreună cu A.S.R. Principele Nicolae al României întâmpinau în fruntea unei companii de onoare cu fanfară în Gara din Cluj pe Majestatea Sa Regele Ferdinand I³³. În 22 mai 1927 D. Papp împreună cu maiorul Mândrescu, comandantul Grupului 5 Aviație Cluj-Someșeni, au pus bazele Filialei Cluj a Societății de propagandă pentru Aviație. Adunarea de constituire s-a desfășurat în sălile Prefecturii județului Cluj. Cei doi ofițeri aveau și calitatea de membri fondatori ai acestei filiale județene. Cu acest prilej în cadrul întrunirii constitutive s-a dat citire statutelor naționale ale Societății, care au fost supuse aprobării plenului. Au urmat comunicării pe teme de aeronautică și înscrierea membrilor care au format Filiala Cluj. S-a

³⁰ S.J.S.A.N., Fond Astra, doc. nr. 1466/1924, ff. 3-4.

³¹ *Înmormântarea victimelor accidentului de avion de la Someș-Sat*, în „Adevărul”, anul XXXVIII, nr. 12.767, 26 iulie 1925, p. 3. De altfel, în acest accident și-a pierdut viața și maestrul tâmplar Emil Sabatoș, care a fost înhumat la Cluj.

³² ***, *Casele Naționale. Zece ani de experiență culturală 1918-1928, București, 1930*, pp. 645-649. Alături de generalul D. Papp, în calitatea de membri ai susmenționatei Centrale a Caselor Naționale au mai fost remarcați generalii: Ernest Broșteanu, Marcel Olteanu, Ștefan Panaitescu, Constantin Scărișoreanu, Nicolae Petala, Henri Cihoski, Iacob Zadic, dar și alții.

³³ *Știrile săptămânii*, în „Unirea Poporului”, anul VIII, nr. 24, 13 iunie 1926, p. 5.

constituit un comitet de conducere, respectiv, a fost fixat un program de activitate pentru anul în curs. De asemenea, s-a apreciat că în funcție de calitatea deținută, membrii achitau o cotizație între 20 și 500 lei pe an³⁴.

Remarcăm participarea și alocuțiunea generalului de divizie Dănilă Papp în perioada 15-16 iunie 1927 la Serbările aniversării a 150 de ani de la înființarea Episcopiei greco-catolice de Oradea Mare. Generalul comandant al Corpului VI Armată din Cluj a fost invitat la aceste festivități de către P.S. Episcopul unit dr. Valer Traian Frențiu și s-a aflată alături de generalul Traian Moșoiu³⁵. Pe Traian Moșoiu, D. Papp l-a cunoscut în Sibiul anului 1918 și în primele trei luni ale anului 1919 în contextul înființării primelor divizii ardelenene nr. 16 și nr. 18. La festivitățile de la Oradea, care s-au desfășurat în prezența nunțului papal în România Dolcio Mario Angel, D. Papp s-a aflat în compania unor personalități precum: Zenovie Pâclișanu (director general în Ministerul Cultelor, originar din părțile Alba Iuliei)³⁶, dr. Sever Dan (subsecretar de Stat la Ministerul de Finanțe), generalul în rezervă, Traian Moșoiu (fost comandant al Comandamentului Trupelor din Transilvania, al Grupului de Nord, al Grupului de Manevră, senator liberal, fost ministru al lucrărilor publice), episcopii Iuliu Hossu de la Eparhia de Cluj-Gherla și Alexandru Nicolescu de la Lugoj (viitorul mitropolit al Mitropoliei greco-catolice de Alba Iulia și Făgăraș), universitarul clujean Gheorghe Bogdan-Duică și canonicul Ion Agârbiceanu (cei din urmă membri ai Secțiilor științifice-literare ale Asociațiunii). Reținem că a doua zi, în urma serviciului divin a fost organizat în onoarea nunțului papal Dolcio Mario Angel un banchet începând de la orele 13. Cu această ocazie prepozitul capitular Iacob Radu a salutat pe trimisul Papei la aceste festivități și a ridicat paharul în cinstea generalului D. Papp și a armatei, a subsecretarului de stat Sever Dan și a Guvernului român³⁷.

D. Papp a participat în 30 octombrie 1927 la demersurile desfășurate în Cluj cu ocazia acordării numelui Regelui Ferdinand I, Universității Daciei Superioare. Printre personalitățile implicate în acest proces festiv, îi menționă pe: Constantin Angelescu și Alexandru I. Lapedatu, P.S. episcopul ortodox

³⁴ *Constituirea unei societăți de propaganda aviatică*, în „Universul”, anul 45, nr. 121, 28 mai 1927, p. 6; *Avem nevoie de aviație*, în „Realitatea Ilustrată”, anul I, nr. 18, 5 iunie 1927, p. 2; *Constituirea unei Societăți de propaganda aviatică la Cluj*, în „Patria”, anul IX, nr. 96, 21 mai 1927, p. 4.

³⁵ *Serbările jubiliare ale Episcopiei române unite din Oradea. 150 de ani de la înființarea acestei instituțiuni culturale*, în „Patria”, anul IX, nr. 106, 18 iunie 1927, p. 1.

³⁶ Iacob Mârza, Zenovie Pâclișanu, *Contribuții la o monografie*, Ediție de Radu Mârza, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2017, pp. 199-200.

³⁷ *Serbările jubiliare ale Episcopiei române unite din Oradea. 150 de ani de la înființarea acestei instituțiuni culturale*, p. 1.

Nicolae Ivan și prefectul Clujului, dr. Partenie Dan³⁸, universitarii clujeni Gheorghe Bogdan-Duică și Florian Ștefănescu-Goangă, rectorul în exercițiu al Universității, dar și pe studentul Teofil Bugnaru, reprezentantul Asociației studenților din cadrul Universității clujene. În expozeul avut, D. Papp, a vorbit despre semnificația universității în viața unei așezări umane și în același timp a adus un pios omagiu celui care a fost primul suveran al României Mari³⁹. D. Papp urma să participe în 18 ianuarie 1928 la întrunirea generală a Asociației pentru Propaganda Aviatică în România, secția județeană Cluj. Însă, din motive, care au reclamat prezența generalului comandant D. Papp în București, acesta nu a mai putut participa la activitatea desfășurată în cadrul adunării generale anuale a susmenționatei asociații. Acesta a transmis gândurile sale în scris, care au fost citite de către generalul G. Batâr, președintele întrunirii⁴⁰.

Remarcăm că în 29 februarie 1928 s-a stins din viață la Cluj episcopul unitarian Iosif Ferencz. La serviciul religios printre participanți, au fost remarcați generalul de divizie D. Papp, clericul unit și funcționarul superior ministerial Zenovie Pâclișanu, dr. Partenie Dan, prefectul sus menționatului județ transilvan, dr. Theodor Mihali, primarul Municipiului Cluj și alte oficialități din administrația locală și județeană a Clujului⁴¹. În 28 aprilie 1928, s-au desfășurat în Cluj lucrările Congresului național al specialiștilor în Științe naturale din România sub conducerea ministrului Instrucțiunii dr. Constantin Angelescu. Printre invitații de onoare la aceste manifestări remarcăm și pe generalul D. Papp. În urma propunerilor făcute de către profesorii Ion Popescu-Voitești și Alexandru Borza, a rezultat în urma alegerilor un nou comitet național. Astfel, în fruntea noii structuri de conducere a fost ales universitarul și naturalistul Emil Racovitză. Pe finalul activității, generalul D. Papp și ministrul C. Angelescu au salutat pe membrii asociației naturaliștilor participanți, precum și deciziile care au fost adoptate statutar de către aceștia⁴².

În 22 noiembrie 1928 generalul de divizie D. Papp a participat la ceremonialul de instalare a noului episcop unitarian al Clujului dr. Gheorghe Boroș⁴³. Remarcăm participarea și implicarea lui D. Papp în organizarea și desfășurarea Serbărilor Unirii de la Alba Iulia din 20 mai 1929. Acesta a

³⁸ Privitor la activitatea prefectului clujean dr. Partenie Dan în perioada 5 octombrie 1927-15 noiembrie 1928, a se vedea în: Zoltán Györke, *Prefectura Județului Cluj (1923-1938)*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2013, pp. 115, 170, 248.

³⁹ *Pioasa comemorare a Regelui Ferdinand I al României la Universitatea din Cluj*, în „Viitorul”, anul XX, nr. 5.908, 2 noiembrie 1927.

⁴⁰ *Propaganda pentru aviație în Ardeal*, în „Cuvântul”, anul IV, nr. 989, 18 ianuarie 1928, p. 4.

⁴¹ *Moartea Episcopului unitar Iosif Ferencz din Cluj*, în „Realitatea Ilustrată”, anul II, nr. 6, 26 februarie 1928, p. 16.

⁴² *Congresul naturaliștilor la Cluj*, în „Dimineața”, anul XXIV, nr. 7.675, 21 aprilie 1928, p. 5.

⁴³ *Instalarea Episcopului Unitarian dr. Gheorghe Boroș*, în „Universul”, anul XLVI, nr. 272, 22 noiembrie 1928, p. 6.

participat alături de alți înalți oficiali militari precum Ioan C. Trăilescu, Vasile Stănescu și de ministrul de război generalul Henri Cihoski⁴⁴. În calitate de reprezentant al Armatei, generalul D. Papp a fost invitat al profesorului N. Iorga să participe în cadrul lucrărilor Congresului național pe care Liga culturală l-a organizat la Cluj în perioada 28-30 iunie 1929. Cu acest prilej, la propunerea profesorului N. Iorga, congresul susmenționatei Ligi culturale l-a ales pe D. Papp ca membru în Comitetul central național al Ligii culturale⁴⁵.

Acesta a participat, printre spectatori, la primul raliu automobilistic, care a fost organizat de către Automobil Club Român-Clubul județean din Cluj în 5 octombrie 1929. Cu acest prilej, organizatorii regionalei Cluj a A.C.R.R.-ului l-au invitat atât la recepția, cât și la festivitățile de acordare a premiilor celor care au concurat în această întrecere automobilistică. Observăm că în rândurile ierarhiei concurenților s-a plasat pe primul loc A.S.R. Principele Nicolae, care a acumulat în probele de raliu 221 de puncte, acesta fiind urmat de alți 9 participanți în top 10 concurenți⁴⁶. Periodicul central *Cuvântul* a titrat în numărul 1968 din 13 octombrie 1930 știrea potrivit căreia generalul în rezervă D. Papp, urma să fie numit în funcția de director regional pentru Basarabia în Ministerul de Interne, cu rangul de subsecretar de stat. Două zile mai târziu Secretariatul general al Ministerului de Interne a dezmințit știrea⁴⁷.

⁴⁴ Ion Montani, Ioan Georgescu, Emanuel Popescu, *Serbările Unirii 1929*, cu o prefață de Sever Bocu, Editura Cultura Națională, București, 1929, p. 99; *Marile Serbări ale Unirii la Alba Iulia*, în „Cuvântul”, anul V, nr. 1464, 21 mai 1929, p. 4; *Marile Serbări ale Unirii. O repetiție generală a defilării*, în „Curentul”, anul V, nr. 1464, 21 mai 1929, p. 6. Pe lângă oficialii militari, deja menționați, în asistență au fost remarcați generalii: Constantin Dragu, Nicolae Petala, Constantin Prezan, Vasile Rudeanu, Scarlat Panaiteșcu.

⁴⁵ *Congresul Ligii culturale desfășurat la Cluj*, în „Adevărul”, anul XLII, nr. 13.958, 27 iunie 1929, p. 5. De altfel, între participanți menționăm pe Teodor Mihaly, primarul Clujului, Adam Popa, prefectul județului Cluj, canonicul Ion Agârbiceanu, universitarii Virgil Ghidionescu și Petre Sergescu, părintele Elie Dăianu, protopopul greco-catolic al Clujului, dar și alte personalități.

⁴⁶ *Rezultatele primului Rallye-automobilistic organizat de Automobil Club Român-Regiunea Cluj*, în „Universul”, anul XLVII, nr. 230, 5 octombrie 1929, p. 2. Printre oficialitățile centrale și locale care au asistat la aceste festivități de acordare a premiilor și distincțiilor primilor 10 concurenți menționăm pe: A.S.R. Principele Nicolae, unul dintre cei trei Regenți ai României, A.S.R. Principele Petru al Greciei, av. dr. Adam Popa, prefectul Județului Cluj, dr. Ștefan Fabius, președintele Regionalei Cluj al Automobilului Club Român, Neagu Boerescu, delegatul Automobilului Club Regal Român, comandorul adjutant Preda Fundățeanu, inginerul Nicolae N. Georgescu, comisarul general al Concursului de la Cluj, dr. Pordea, vicepreședintele Automobilului Club Român-Regiunea Cluj, dr. Coriolan Tătaru, dar și alții.

⁴⁷ *Știri politice. Noul director regional al Basarabiei*, în „Cuvântul”, anul VI, nr. 1968, 13 octombrie 1930, p. 4; *Ministerul de Interne*, în „Dreptatea”, anul IV, nr. 906, 15 octombrie 1930, p. 4. Generalul în rezervă D. Papp, a declinat această ofertă a

În ședința din 2 decembrie 1930 s-a întrunit Comitetului de inițiativă pentru edificarea Statuiei lui Avram Iancu în Cluj. Activitatea comitetului s-a desfășurat în cabinetul Ministrului pentru Ardeal, în al doilea Guvern al premeierului român Gheorghe Mironescu și a avut loc sub președinția de onoare a P.S. Episcopului Nicolae Ivan al Vadului, Feleacului și Clujului. S-a consemnat faptul că generalul de divizie Nicolae Petala, inspector general de Armată a renunțat la calitatea de președinte al comitetului. Această renunțare a fost motivată de către generalul N. Petala prin mutarea sa și a familiei sale cu domiciliul în București. În aceste condiții s-a impus reorganizarea comitetului de acțiune privind ridicarea statuiei publice a eroului Munților Apuseni, avocatul și liderul revoluționar pașoptist Avram Iancu. Astfel, s-a constituit delegația permanentă pentru ridicarea Monumentului lui Avram Iancu.

Această structură a fost formată din 11 personalități, între care enumerăm pe: generalul Nicolae Petala (președinte de onoare), P.S. Episcopul Nicolae Ivan (președinte în exercițiu), general de divizie în rezervă Dănilă Papp (vicepreședinte), profesorul universitar Nicolae Bănescu (casier), Simion Rusu, directorul Serviciului Contabilitate din Primăria Municipiului Cluj, directorul ministerial Valer Moldovan, protopopul ortodox Nicolae Vasiiu, canonicul onorific Ion Agârbiceanu, protopop unit, economistul Marius Peculea, director de bancă, avocat Petre Meteș și juristconsultul Aurel Moga, secretarul general al Primăriei Clujului (membri)⁴⁸. Remarcăm că din imprudență, dorind să ia un medicament (piramidon), datorită unor dureri de cap, doamna Eugenia Papp, soția generalului D. Papp, a confundat medicamentele cu unele prafuri otrăvitoare. În ziua de 13 octombrie 1931, a fost solicitată salvarea la adresa familiei generalului D. Papp care domicilia în Cluj pe Strada Dimitrie Bolintineanu. În atare condiții, în stare gravă soția generalului D. Papp a fost transportată și internată la un spital din Cluj. De asemenea, observăm că periodicul central *Dimineața* din București, în numărul din 19 octombrie 1931 titra informația stingerii din viață a E. Papp într-un spital din Cluj. „În stare gravă, d-na. General Papp a fost internată în clinică, unde cu tot ajutorul medical nu a putut fi salvată”⁴⁹.

autorităților centrale din Ministerul de Interne remarcând că este militar de carieră, iar nu jandarm și nici polițist.

⁴⁸ Virgil Dalea, *Reorganizarea Comitetului pentru ridicarea statuiei lui Avram Iancu la Cluj*, în „Patria”, anul XII, nr. 273, 19 decembrie 1930, p. 4.

⁴⁹ *Otrăvire din greșeală*, în „Dimineața”, anul XXVII, nr. 8.909, 13 octombrie 1931, p. 5; *Moartea soției generalului Dănilă Papp*, în „Dimineața”, anul XXVII, nr. 8.915, 19 octombrie 1931, p. 12; Traian Mager, *Ținutul Hălmeagului. Monografie*, prefată de Lavinia Betea, p. 351. Stingerea din viață a d-nei. Eugenia Papp a avut loc în dimineața zilei de 19 octombrie 1931. Mariajul dintre Eugenia Ivașcu, căsătorită Papp și ofițerul român Dănilă Papp a durat în perioada 18 august 1885-19 octombrie 1931, vezi în acest sens în: A.M.N.R.-Dp.C.A., Fond P.-68, *Generali Bătrâni. Memoriu General Papp Dănilă*, f. 1.

În 15 ianuarie 1932, D. Papp a fost numit Primar interimar al Municipiului Cluj-Napoca de către ministrul de Interne ad-interim Constantin Argetoianu. Această funcție publică a fost exercitată ca urmare a avansării primarului în exercițiu al Municipiului Cluj dr. Coriolan Tătaru în funcția de secretar de stat⁵⁰.

În 22 martie 1933 a avut loc în Sala de festivități a Protopopiatului greco-catolic al Clujului începând de la orele 17 o întrunire cu caracter organizatoric a Asociației Generale a Românilor Uniți din spațiul provinciei eparhiale de Cluj-Gherla. Lucrările respectivei întruniri constitutive la care a participat și D. Papp, au fost deschise de către dr. Valer Pop, președintele în exercițiu al acestei asociațiuni. Președintele, avocat V. Pop, a expus într-o manieră succintă care este scopul general al Asociației, dar și scopul concret al acesteia în eparhia unită a Clujului, remarcând, printre altele, necesitatea apropierii omului de biserică și vorbind despre faptul că Suveranul Pontif Pius al XI-lea susține și binecuvântează demersurile acestei asociațiuni a uniților din România. Deși resursele acesteia erau unele modeste, iar spațiul de activitate era oarecum redus, aceasta s-a impus în Transilvania și Banat, manifestându-se pozitiv, demn și formator, cu deosebire în rândurile intelectualității laice. În ședința respectivă, alături de Valer Pop, a susținut o cuvântare și generalul D. Papp, participant în grupul de acțiune.

Acesta a observat că A.G.R.U. este mai bine organizată în cadrul eparhiilor de Oradea Mare și Maramureș, situație care trebuia să aibe loc și în eparhia de Cluj-Gherla. Un alt orator care a vorbit despre organizarea Asociației Generale a Românilor Uniți a fost părintele canonic Ion Agârbiceanu. Totodată, președintele Valer Pop a propus participanților alegerea unei structuri organizatorice permanente cu rol de inițiativă, care apoi să convoace congresul A.G.R.U. și să se ocupe de aspectele organizatorice. În fruntea acestui comitet local de inițiativă a fost propus generalul D. Papp. Din diferite motive acesta însă a declinat această funcție, în pofida insistențelor lui Valer Pop și Alexandru Borza. D. Papp a remarcat că deși este onorat de respectiva propunere, consideră că nu este demn de a conduce un asemenea comitet organizatoric. Era dispus să facă parte din comitetul organizatoric în calitate de membru. Ca urmare a acestei situații, cei de față l-au ales ca președinte al comitetului de organizare pe universitarul Alexandru Borza. Vicepreședinți au fost aleși: Ioachim Tolciu și Augustin Hetco, secretari: Augustin Ungur și Iustin Cloșca Iuga, iar ca membrii în comitet au fost consemnați: D. Papp, Emil Deciu, Sidonia Docanu, Valer Ostate, Marius Peculea, Alexandrina Pop, Emil C. Sabău, Liviu Telea, Petru

⁵⁰ *Noul primar al Clujului*, în „Cuvântul”, anul VIII, nr. 2418, 15 ianuarie 1932, p. 8; *Ibidem*, în „Universul”, anul XLIX, nr. 13, 15 ianuarie 1932, p. 10; *Ibidem*, în „Viitorul”, anul XXIV, nr. 7186, 16 ianuarie 1932, p. 3. General în rezervă Dănilă Papp a fost președintele Comisiei interimare și a îndeplinit în această calitate atribuțiile de primar interimar al Clujului în intervalul de timp 15-31 ianuarie 1932.

Vateanu. Comitetul urma să-și întreprindă efectiv în atribuții începând din 27 martie 1933⁵¹.

În condițiile manifestărilor de protest organizate de Liga Antirevizionistă din România, atât în București, cât și în Cluj, remarcăm participarea generalului în rezervă Dănilă Papp la evenimentul de protest organizat în municipiul de pe Someș în 28 mai 1933 împotriva ideilor vehiculate privitor la revizuirea Tratatelor de Pace de la Paris-Versailles⁵². Printre participanții la evenimentele organizate în Cluj de către susmenționata Ligă, remarcăm prezența în fața Teatrului Național din Cluj și a lui D. Papp. Acesta a fost alături de ministrul Emil Hațieganu, canonicul unit Ion Agârbiceanu, reprezentant al Bisericii unite și al Secțiilor Științifice-literare ale Astrei, protopopul ortodox al Clujului, părintele Nicolae Vasiiu, profesorul Ioan Mateiu din partea Astrei – Despărțământul central județean Cluj, Sofia Mateș, reprezentanta Grupării femeilor române și profesorul universitar clujean Vladimir Ghidionescu, reprezentantul Extensiunii universitare din Cluj și al Ligii Culturale. La evenimentul respectiv au participat și P.S.-lor Episcopii Nicolae Ivan al Clujului, Vadului și Feleacului (ortodox) și Iuliu Hossu al Eparhiei unite de Cluj-Gherla.

Adunarea întrunită în fața Teatrului Național din Cluj, a adoptat o moțiune în 5 puncte, în care s-au arătat solidari cu drepturile istorice ale României în granițele sale. Respectiva moțiune împotriva narativului care deja era vehiculat și a ideilor revizioniste, a fost semnată printre alții și de către generalul D. Papp, care a prezidat întrunirea, a fost înaintată telegrafic, atât suveranului român Carol al II-lea la Palatul regal din Sinaia, cât și lui Nicolae Titulescu, titularul portofoliului Afacerilor Străine, la sediul Societății Națiunilor la Geneva: „Cetățenii municipiului și județului Cluj, protestează unanim și cu toată tăria împotriva demersurilor revizioniste. Asigură pe ambasadorul N. Titulescu de admirația lor, și îl roagă să aducă la cunoștința Societății Națiunilor puternica lor hotărâre de a păstra fruntariile integrale ale României”⁵³.

În 10 iunie 1933 a fost constituit la Cluj comitetul județean al Societății Ofițerilor din Rezervă și Retragere „Carol al II-lea” din România, acțiune la care a luat parte și generalul D. Papp. În atare context a fost ales un comitet

⁵¹ Organizarea „Asociației Românilor Uniți („AGRU”) în Eparhia de Cluj-Gherla, în „Patria”, anul XV, nr. 65, 23 martie 1933, p. 3.

⁵² Chemarea Comitetului organizator pentru adunarea antirevizionistă de duminică [28 mai 1933], în „Patria”, anul XV, nr. 113, 27 mai 1933, p. 3. Din rândurile Comitetului organizatoric au făcut parte P.S. Episcopii Nicolae Ivan (Ortodox), Iuliu Hossu (Greco-catolic), Iuliu Hațieganu, președintele Astrei județene Cluj, universitarul Virgil Ghidionescu, generalul de rezervă D. Papp, fostul comandant al Corpului VI Armată din Cluj, profesorul I. C. Cătuneanu, consilier municipal.

⁵³ Emil C. Sabău, *Manifestația antirevizionistă de la Cluj*, în „Patria”, anul XV, nr. 115, 30 mai 1933, p. 4.

din care au făcut parte: generalul de divizie în rezervă Alexandru Hanzu, fost Inspector General de Armată și fost comandant al Corpului VI Teritorial Armată din Cluj (președinte), general de divizie în rezervă Dănilă Papp (vicepreședinte), maior în rezervă avocat Vasile Bretan, invalid de război (secretar), iar ca membri au fost aleși: coloneii în rezervă Nicolae Botez, Gheorghe Manoliu, locotenent-colonelul în rezervă Aurel Stoica, invalid de război, căpitanul în rezervă, administrator-intendent Ioan Bolohan⁵⁴.

În 22 octombrie 1933 începând de la orele 17 s-a desfășurat în prezența unui numeros public, în Sala de protocol a Prefecturii Cluj, întrunirea membrilor Asociației Generale a Românilor Uniți din județul Cluj. De asemenea, cei de față au ascultat conferința P. S. Episcopul greco-catolic Alexandru Nicolescu al Eparhiei de Lugoj, care a vorbit despre *Taina Euharistiei*, dar și conferința arhiereului unit al Lugojului, mitropolitul de mai târziu al Provinciei Mitropolitane greco-catolice de Alba Iulia și Făgăraș. A doua conferință a fost susținută de către Victor Motogna, care a expus în fața auditoriului *Rolul bisericii române unite în frământările culturale și politice ale poporului român*.

Ședința a doua a întrunirii a fost deschisă de către secretarul general al Asociației Generale a Românilor Uniți, Augustin Popa, care a dat citire raportului privind activitatea susmenționatei asociații în cursul anului precedent, remarcând, printre altele că la respectivul moment existau înregistrați 38.627 de membri, pe viață, activi și susținători cu deosebire în zona Transilvaniei și a Banatului, dar și în celelalte provincii ale României Mari. Secretarul general A. Popa a menționat că Asociația era compartimentată în patru secții: religioasă, literară, economică și social-caritativă. În continuare, oratorul a observat că Asociația Generală a Românilor Uniți urmărește edificarea unui monument în memoria mitropolitului unit Atanasie Anghel de la începutul secolului al XVIII-lea.

Au fost distribuite premii în vederea încurajării și a răsplătirii rezultatelor la învățătură a elevilor în studierea religiei în ciclurile de școlarizare, primar și secundar, remarcând că în toate cele patru Eparhii greco-catolice Asociația s-a constituit și derulează activități specifice. După ce a fost citit raportul general, au fost constituite două comisii de lucru: prima pentru citirea și verificarea raportului general, compusă din D. Papp⁵⁵, Ioan Buta, Iuliu Moisil, Alexandru Lupeanu-Melin, Ovidiu Hulea, Victor Pop, Vasile Suciu, iar cea de-a doua fiind formată din: Valer Bîlțiu, Gheorghe Bulgăr, Alexandru Corvin, Iuliu Maior, Liviu Micșa, Ion Pantea. Activitatea s-a finalizat prin adoptarea rezoluțiilor și participarea la vecernia desfășurată în

⁵⁴ Noul comitet al Societății Ofițerilor de Rezervă Regele Carol al II-lea, Filiala județeană Cluj, în „Patria”, anul XV, nr. 127, 15 iunie 1933, p. 3.

⁵⁵ Anton Rus, *Credința în acțiune. O introducere în istoria Asociației Generale a Românilor Uniți*, p. 63.

Biserica parohială, iar de la orele 21 a avut loc audiția concertului Reuniunii corale din Cluj în Sala de festivități a Prefecturii Cluj⁵⁶.

În 23 octombrie 1933, a fost celebrat serviciul religios de către trei episcopi uniți. La ceremonial a participat și canonicul unit Ludovic Aloisiu Tăutu de la Eparhia greco-catolică română de Oradea Mare. La finalul serviciului divin, predica a fost susținută de canonicul Al. Tăutu. A urmat în Sala de festivități a Prefecturii Cluj, Congresul general al Asociației Generale a Românilor Uniți din Secția Eparhială de Cluj-Gherla sub conducerea universitarului clujean Alexandru Borza. Binecuvânarea adunării a fost făcută de Episcopul Alexandru Rusu, iar apoi a urmat la cuvânt secretarul Secției eparhiale Cluj-Gherla Iustin Iuga, care a prezentat în fața participanților raportul general pentru anul de activitate care a trecut. Oratorul a menționat audienței că în anul care a trecut au fost înființate 213 filiale în această eparhie unită. A fost apreciată activitatea întreprinsă în serviciul Asociațiunii de către parohii uniți Gavriil Bichigeanu în Năsăud și Ștefan Busilla în Poiana Ilvei. Secția eparhială este declarată ca fiind constituită, iar la conducerea acesteia a fost mandatat prin alegere un comitet de conducere format din profesorul universitar Alexandru Borza (președinte), Aurel Hetco, Iustin Cloșca Iuga, Ioachim Tolciu (vicepreședinți pentru zona Cluj), Leon Scridon (vicepreședinte pentru zona Bistrița), Iuliu Moisil (vicepreședinte, zona Năsăud), Victor Motogna (Dej), Emil Precup (vicepreședinte, zona Gherla). Printre cei 26 de membri ai Comitetului Secției Eparhiale Cluj-Gherla a A.G.R.U.-ului remarcăm și pe Dănilă Papp⁵⁷. În ultima săptămână din luna octombrie 1933 s-a întrunit în Blaj, Consiliul director al Fondului Șuluțian în vederea parcurgerii și a aprobării documentelor stipulate în statutele susmenționatului fond greco-catolic din România Mare. La această întrunire anuală fost invitat să participe și D. Papp, membru în consiliul director al susnumitului fond⁵⁸.

În cadrul celor trei zile ale Serbărilor de la Lugoj desfășurate între 5-7 octombrie 1934 de către Asociația Generală a Românilor Uniți a participat și suveranului Carol al II-lea. Printre cei de față remarcăm și pe D. Papp, invitat

⁵⁶ *Congresul Asociației Generale a Românilor Uniți și marile Serbări de la Dej*, în „Unirea”, anul XLIII, nr. 43, 28 octombrie 1933; p. 5; *Congresul Asociațiilor Generale a Românilor Uniți*, în „Patria”, anul XV, nr. 233, 25 octombrie 1933, p. 3.

⁵⁷ *Congresul Filialei „Cluj” a A.G.R.U.-lui*, în „Patria”, anul XV, nr. 233, 25 octombrie 1933, p. 3.

⁵⁸ *Știri mărunte. Locale*, în „Unirea”, anul XLIII, nr. 46, 18 noiembrie 1933, p. 4; Blaj. *Întrunirea Consiliului director al Fondului Șuluțian*, în „Dimineața”, anul XXXIX, nr. 9.672, 30 noiembrie 1933, p. 12. Printre participanți, în afara membrilor veneratului Capitlu Greco-catolic din Blaj, au mai participat: Petru Popp, judecător în pensie din Brașov, generalul de divizie în rezervă D. Papp, fost comandant la Corpului VI Teritorial de Armată din Cluj, universitarul clujean Iuliu Moldovan, președintele Asociațiunii Transilvane, dar și profesorii universitari clujeni Nicolae Drăgan, Petre Poruțiu și Romul Boilă.

al comitetului diecezan unit din Lugoj. De altfel, cu acest prilej festiv, au avut loc propunerile de noi membri, printre numele celor propuși aflându-se și acela al generalului D. Papp, dar și alegerea unui nou comitat central al susmenționatei Asociații naționale a greco-catolicilor din România, în condițiile în care mandatul celui în exercițiu a expirat. De asemenea, în cadrul acestor serbări festive a fost inaugurată Catedrala unită din această eparhie, realizare a capitolului diecezan local în frunte cu P.S. Alexandru Nicolescu Episcop al Lugojului⁵⁹. În cadrul acestor serbări a avut loc alegerea noului comitet central al A.G.R.U.-ului pentru o perioadă de 5 ani, iar printre membrii aleși în urma propunerilor făcute s-a numărat și generalul D. Papp, care a fost desemnat și în rândurile vicepreședinților asociației⁶⁰. În cursul anului 1934 acesta a participat la pelerinajul unui grup de membri ai Asociației Generale a Românilor Uniți care a avut loc la Roma și Vatican, așa cum rezultă și din scrisul olograf al generalului pe verso-ul unei poze care se păstrează în arhiva (colecția de documente) a Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia⁶¹.

Sub președinția de onoare a generalului de divizie Ioan Prodan, comandantul în exercițiu al Corpului VI Teritorial de Armată din Cluj, a avut loc în aceeași localitate în perioada 3-5 noiembrie 1934 cel De-al treilea Concurs hipic, care a fost organizat de către Societatea Ardeal sub patronalul de onoare al Majestății Sale Regele Carol al II-lea. Din Comitetul onorific al acestui concurs au făcut parte: Alexandru Vaida-Voevod, Gheorghe Tătărescu, P.S.-lor Episcopii Nicolae Ivan (ortodox) și Iuliu Hossu (greco-catolic), generalii de divizie în rezervă Dănilă Papp, Alexandru Hanzu, Gheorghe Manu și Gheorghe Moruzzi⁶².

⁵⁹ Ioan Georgescu, *La Lugoj !*, în „Unirea”, anul XLIV, nr. 38, 22 septembrie 1934, p. 1; *Serbările de la Lugoj*, în „Unirea”, anul XLIV, nr. 41, 13 octombrie 1934, p. 1.

⁶⁰ *Alegerea Noului Comitet*, în „Unirea”, anul XLIV, nr. 41, 13 octombrie 1934, p. 5. Ceilați membri cu funcții de conducere, care au fost aleși, iar unii realeși, au fost: av. dr. Valer Pop (președinte), dr. Augustin Popa (secretar general), Emil Birtolon (casier), general de divizie în rezervă Dănilă Papp, prof. univ. dr. Alexandru Borza, dr. Mihail Florent, dr. Gelu Egri, dr. A. Bunciu, Ion Baltescu, (vicepreședinți).

⁶¹ Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *op.cit.*, p. 100. În imaginea care a fost publicată se văd în primul rând prelații bisericii Greco-catolice din România în frunte cu Mitropolitul dr. Alexandru Nicolescu (arhiepiscop al Blajului și mitropolit de Alba Iulia și Făgăraș), Episcop dr. Valer Traian Frentiu (Eparhia de Oradea-Mare), Episcop Iuliu Hossu (Eparhia de Cluj-Gherla), Episcop Nicolae Bălan (Lugoj), Episcop Alexandru Rusu (Baia Mare-Maramureș). În prim planul rândului al cincilea se poate distinge și generalul de divizie în rezervă D. Papp, membru în comitetul de conducere al Secției Eparhiale de Cluj-Gherla a Asociației Generale a Românilor Uniți. Pe verso sunt scrise olograf de către generalul Papp cuvintele: „Roma. Înaintea catedralei Sfântului Petru”.

⁶² Al III-lea Concurs hipic organizat de Societatea „Ardeal” va avea loc în Cluj în zilele de 3, 4 și 5 noiembrie 1934, în „Patria”, anul XVI, nr. 211, 15 septembrie 1934, p. 2.

În 25 aprilie 1935 Chestura de Poliție din Cluj a dat un comunicat către presa locală din care rezulta că în cursul dimineții, datorită faptului că D. Papp nu era acasă, ci era deplasat într-un pelerinaj, domiciliul său din Cluj, din strada Regina Maria a fost forțat, iar hoții au sustras din casa cunoscutului general, bani, îmbrăcăminte și bijuterii⁶³.

În 29 iunie 1935 a avut loc inaugurarea arterei feroviare Valea Iadului-Stâna de Vale în prezența episcopului de Oradea Mare, P. S. dr. Valeriu Traian Frențiu. Cu acest prilej, printre participanții de onoare la eveniment a fost remarcat printre cei peste 100 invitați ai susmenționatei Episcopii unite de la Oradea și D. Papp. Acesta a fost invitat în dubla calitate, aceea de ofițer superior român și cea de membru în comitetul secției eparhiale de Cluj-Gherla a Asociației Generale a Românilor Uniți. De altfel, printre oaspeții invitați de episcopul P.S. V. T. Frențiu al Oradei la această inaugurare remarcăm și pe: av. dr. Valer Pop, reprezentantul Ministerului Comunicațiilor, Emanoil Bucuția, director general în Ministerul Instrucțiunii Naționale, dr. Iosif Seussi, secretarul nunțiatului apostolic romane la București în numele nunțiatului apostolic al Sfântului Scaun la București Excelența Sa Monseniorul Valerio Valeri, dr. A. Gurzău, prefectul județului Sălaj și alții. De remarcat, implicarea generalului D. Papp și sprijinul pe care l-a oferit episcopului V. T. Frențiu, așa cum a rezultat chiar din expozeul inaugural rostit de ierarhul unit al Episcopiei de Oradea „În ultimii ani, ajutat și de domnul general Dănilă Papp, am început a transforma vechea Stână de Vale într-o stațiune care oferă vizitatorilor săi tot confortul posibil”⁶⁴.

În urma declarațiilor făcute de conducătorul Italiei, Benito Mussolini, în Piața din Milano, liderul fascist italian a enunțat ideea că marea mutilată a Primului Război Mondial a fost Ungaria. Această luare de poziții pe față în favoarea Ungariei de către conducătorul statului italian, a provocat în România, cu deosebire în Transilvania, un nou val de acțiuni de protest împotriva revizionismului. Poate una dintre cele mai importante dintre acestea s-a desfășurat în 5 noiembrie 1936. Printre cei care au făcut parte din comitetul de convocare și organizare, evidențiem nume precum: episcopul

⁶³ *Un furt îndrăzneț la Cluj*, în „Adevărul”, anul XLIX, nr. 157, 25 aprilie 1935, p. 7.

⁶⁴ *Inaugurarea liniei ferate din Stâna de Vale*, în „Dimineața”, anul XXXI, nr. 10.236, 26 iunie 1935, p. 6; *Inaugurarea liniei ferate Valea Iadului-Stâna de Vale*, în „Universul”, anul LII, nr. 181, 4 iulie 1935, p. 9. Pentru a pune în valoare stațiunea de la Stâna de Vale, P.S. episcopul unit de Oradea Mare, dr. Valer Traian Frențiu, a achiziționat linia ferată industrial-forestieră care pornea din Valea Iadului și mergea până la Remeți. A prelungit-o peste munte până în Stațiunea Stâna de Vale. Lungimea acestei linii a fost de 45 km., aceasta fiind inaugurată în prezența invitaților cu un deosebit fast în 29 iunie 1935. Prin această acțiune Episcopul dr. V. T. Frențiu Episcopul de Oradea Mare a pus stațiunea Stâna de Vale, altfel greu accesibilă, până în acel moment, pe artera de comunicație feroviară București-Oradea, facilitând astfel accesul turiștilor în stațiunea bihoreană. Același ierarh al Bisericii greco-catolice din România a încheiat expozeul său inaugural remarcând că linia ferată s-a ridicat la 15 milioane lei costuri.

ortodox Nicolae Colan, episcopul greco-catolic Iuliu Hossu, universitarul clujean Ioan Lupaș, generalul de divizie în rezervă D. Papp, universitarul clujean Iuliu Hațieganu, președintele Astrei județene Cluj, universitarul clujean Vladimir Ghidionescu, președintele Filialei din județul Cluj a Ligii culturale⁶⁵. La întrunirea anuală din mai 1935, D. Papp, care a activat o perioadă în fruntea Asociației Patriotice⁶⁶ și-a depus mandatul, având loc noi alegeri în această structură reunional-națională din capitala Ardealului.

În cursul anului 1937, la solicitarea suveranului Carol al II-lea, generalul D. Papp a fost numit în fruntea Inspectoratului Geniului care a fost implicat în construcția cazematelor liniei fortificate, Carol al II-lea între localitățile Apateu și Otomani din zona județului Bihor. La propunerea lui D. Papp a fost trecut în proiect extinderea acestei linii fortificate pe culoarul Someșului în zona Seini-Maramureș pentru a se preveni o intruziune sovietică dinspre partea nordică a României. Ca joc al ironiei istoriei, lucrările fortificate ale liniei „Carol al II-lea”, care au fost finalizate în primăvara anului 1940, erau cedate Ungariei în urma prevederilor celui de-al Doilea Dictat de la Viena⁶⁷. Generalul D. Papp, a primit cu o vie emoție propunerea făcută personal de însuși suveranul țării. El nu a cerut nimic pentru sine, însă a avut o condiție care să-i fie respectată, anume: „să nu i se dea nicio remunerație, sub nicio formă, să nu i se fixeze nicio diurnă, pensia de general fiindu-i suficientă”⁶⁸.

În 9 noiembrie 1937, D. Papp a participat la Satu Mare cu ocazia desfășurării lucrărilor pe secțiuni ale Congresului Asociației adepților confesiunii greco-catolice din România. Deschiderea activităților a fost prezidată de către universitarul clujean Alexandru Borza, vicepreședinte al Asociației Generale a Românilor Uniți. Raportorul comisiei electivă a fost funcționarul superior guvernamental Zenovie Pâclișanu, care a făcut în atenția congresului propunerea ca președinte al Asociației să fie ales D. Papp, iar pentru funcția de secretar general a fost propus profesorul Petru Crișan. În urma aclamației acestora de către participanți și a numărării voturilor exprimate, generalul D. Papp și profesorul P. Crișan, au fost aleși în funcțiile

⁶⁵ *O mare adunare antirevizionistă*, în „Curentul”, anul IX, nr. 3.158, 15 noiembrie 1936, p. 9; *Reacțiunea opiniei publice din capital Ardealului [După discursul de la Milano]*, în „Dimineața”, anul XXXII, nr. 10.740, 15 noiembrie 1936, p. 12; Liviu Lazăr, *Mișcarea antirevizionistă din Transilvania în perioada interbelică*, Editura Călăuza, Deva, 2003, p. 311.

⁶⁶ Anton Rus, *Credința în acțiune. O introducere în istoria Asociației Generale a Românilor Uniți*, p. 91; *Alegerea noului Comitet-Adunarea Societății „Acțiunea Patriotică”*, în „Dimineața”, anul XXXI, nr. 10.194, 15 mai 1935, p. 14; Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *op.cit.*, p. 15.

⁶⁷ Pamfil Șeicaru, *Un om aspru al disciplinei militare: Dănilă Papp*, în „Curentul”, anul XI, nr. 3790, 21 august 1938, pp. 1-2, 4; Sever Pop, *Prietenii noștri*, în „Îndrumări și Fapte Străjerești în Ținutul Mureș”, anul I, nr. 1, mai-iunie 1939, pp. 34-35; Coriolan Beran, *Reprizare asupra vieții. Memorii*, pp. 206, 379, 386.

⁶⁸ Pamfil Șeicaru, *Un om aspru al disciplinei militare: Dănilă Papp*, p. 1.

de președinte și secretar general al Asociației Generale a Românilor Uniți. În după amiaza aceleiași zile, a avut loc în Satu Mare ceremonialul religios de consacrare a noii Catedrale greco-catolice din respectivul județ. Predica a fost susținută de P. S. episcopul greco-catolic de Baia Mare Alexandru Russu, iar răspunsurile liturgice la serviciul divin desfășurat au fost susținute de către membrii Corului „Vasile Lucaciu” din Satu Mare, dirijați de către profesorul Adrian Demian, director al Conservatorului. La eveniment a participat ca invitat și episcopul romano-catolic al Eparhiei de Satu Mare, Ștefan Fiedler, în fruntea capîtlului său⁶⁹.

Menționăm și despre mulțumita publică care a fost adusă de către conducerea Căminului de zi „Sfânta Maria” din Cluj-Iris, cu prilejul organizării și a desfășurării piesei dramatice „Ileana Cosânzeana” de către doamna dr. Elena Aciu. Cu acest prilej, s-a făcut o donație în bani necesari desfășurării în condiții bune a activității Căminului de zi din Cluj. Printre donatori am remarcat pe: P.S.-lor Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului cu 1000 lei, Episcopul greco-catolic Iuliu Hossu de Cluj-Gherla cu aceeași sumă, Primăria Cluj cu 1.000 lei, Reuniunea confesională unită „Sfânta Maria” din Bistrița cu 300 lei, Reuniunea „Sfânta Maria” din Gherla cu 150 lei, Reuniunea femeilor din Șimleul Silvaniei cu 250 lei, generalul de divizie în rezervă D. Papp cu 200 lei, d-na căpitan Boceanu, 550 lei, Lucreția Deszi cu 100 lei, d-na. Epureanu, 100 lei, d-ra. Nemeș, 60 lei⁷⁰.

În 2 septembrie 1938, prin Telegrama nr. 020441A, Ministerul de Interne a transmis în atenția rezidentului regal necesitatea înființării unei steme reprezentative a Ținutului Mureș. Astfel, atât generalului rezident regal D Papp, cât și cancelariei sale, i-au fost soliciate propuneri cu privire la instituirea stemei regale a acestui ținut regal. Se specifica în telegramă că în mod concomitent cu propunerea făcută se va înainta și schița-proiect a stemei, care a fost elaborată de generalul rezident regal Papp⁷¹. La puțin timp după

⁶⁹ *Alegerea președintelui*, în „Unirea”, anul XLVII, nr. 46, 13 noiembrie 1937, p. 3; *Generalul Dănilă Papp, președinte al „Agru”-ului*, în „Patria”, anul XIX, nr. 253, 10 noiembrie 1937, p. 4; *Congresul Agru-lui la Satu Mare*, în „Sionul Românesc”, anul XXIV, nr. 21-22, 1937, p. 110.

⁷⁰ *Mulțumită publică*, în „Patria”, anul XIX, nr. 280, 12 decembrie 1937, p. 2.

⁷¹ S.J.A.A.N., Fond Rezidența Ținutului Mureș. Serviciul Administrației Generale de Stat, dosar nr. 173/1938, f. 8 f-v. Stema Ținutului Mureș: Scut cartelat cu cinci cartiere. I. În Cartierul 1/dreapta sus/ În câmp roșu un legionar roman de argint stând în picioare spre dreapta și ținând în mâna dreaptă o lanceie de argint, iar în stânga un scut negru cu inscripția V.R.R/ Vitus Romana Rediviva. II/ În cartierul 2/stânga sus/ În câmp albastru o poartă de cetate, de argint, crenelată, și timbrată de o coloană voievodală de aur. De sub bolta părții iese un călăreț în armură de argint, cu coif pe cap, cu lance în mâna dreaptă și cu scut în mâna stângă. Sub cetate o fascie de argint./ III. În cartierul 3/jos stânga/ o poartă de cetate arcuită, de argint cu două turnuri crenelate și având în intrare stema Moldovei. IV. În cartierul 4/jos dreapta/ poarta Cetății Alba Iulia unde au fost închiși Horia, Cloșca și Crișan, în argint. V. În cartierul

instalarea sa în demnitatea de rezident regal în Alba Iulia, D. Papp a participat ca invitat al profesorului Iuliu Molodovan, la adunarea generală pe care Comitetul central al Astrei a organizat-o în perioada 11-12 septembrie 1938 în Abrud⁷². Pe adresa rezidenței regale a Ținutului Mureș a ajuns Adresa nr. 16.744 din 24 august 1938 a Prefecturii județului Turda, în care aceștia anunțau participarea lor la festivități și solicitau rezidentului regal aprobarea cuvenită⁷³.

Rezidența regală Mureș a acordat, la solicitarea prefecturii din Turda prin prefectul locotenent-colonel Emil Rădulescu un sprijin material în cuantum de 1.000 lei pentru buna organizare a serbărilor Astrei de la Abrud din septembrie 1938⁷⁴. D. Papp a asistat la serviciul religios susținut în comun de P. S. Episcopul Nicolae Colan al Clujului și P.S. Iuliu Hossu, episcopul greco-catolic de Cluj-Gherla în fruntea unor soboruri de preoți. S-au aflat alături de profesorul Nicolae Iorga, președintele Ligii culturale și consilier regal, universitarii clujeni Iuliu Moldovan și Iuliu Hațieganu, institutorul Teodor Iacobescu președintele Despărțământului Astra din Cetatea-Albă, membru al Comitetului central al Astrei și președintele Asociației Generale a Învățătorilor din România și profesorul Constantin Rădulescu-Motru, președintele Academiei Române. D. Papp a susținut un discurs în care a propus conducerii „Asociațiunii” să includă în cadrul școlilor pentru săteni a unor cursuri practice cu caracter economic și igienico-sanitar, cu deosebire în zona de astribuții a despărțămintelor din Munții Apuseni⁷⁵.

În 14 octombrie 1938 Uniunea Fundațiilor Culturale Regale a înaintat o adresă către Rezidența regală a Ținutului Mureș în care solicita sprijin pentru înființarea unor substructuri ale susmenționatei Uniuni în diferite centre urbane și rurale din ținutul menționat anterior, pe care generalul Papp l-a

5/mijloc/intrarea lui Mihai Voievod în Alba Iulia. Vezi această propunere publicată și în: Monitorul oficial, nr. 34/1939, 10 februarie 1939.

⁷² S.J.S.A.N., Fond Astra, doc. nr. 2464/1938, ff. 1-2; S.J.A.A.N., Fond Rezidența Ținutului Mureș. Serviciul Administrației Generale de Stat, dosar nr. 173/1938, 1-4. Documentul a fost semnat de către vicepreședintele Asociațiunii general medic în retragere Gheorghe Moga și de secretarul general al instituției, Nicolae Băilă. A fost trimis rezidentului regal Dănilă Papp, atât pe adresa sa din Sibiu, cât și în mod oficial la Rezidența regală a Ținutului Mureș în 16 august 1938 la Alba Iulia. Documentul conține o serie de adnotări olografe ale generalului Dănilă Papp, care a mulțumit pentru invitație și a promis că o va onora. În arhiva Ținutului Mureș, păstrată astăzi în Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale se păstrează și documentul convocator al adunării generale de la Abrud, care a însoțit invitația adresată rezidentului regal Papp, în numele președintelui Iuliu Moldovan și Comitetului central al Astrei.

⁷³ S.J.A.A.N., Fond Rezidența Ținutului Mureș. Serviciul Administrației Generale de Stat, dosar nr. 173/1938, f. 5.

⁷⁴ Ibidem, ff. 8-9.

⁷⁵ *La Abrud. După 50 de ani*, în „Telegraful Român”, anul LXXXVI, nr. 38, 18 septembrie 1938, p. 3.

condus. În document s-a solicitat sprijin administrativ în vederea derulării unui program cultural în care se urmărea prin conferințe, prelegeri, expoziții, dar și prin promovarea altor producții culturale și artistice, implicarea Uniunii în pedagogia socială în acest ținut. Scopul acestor demersuri, sublinia, Apostol D. Culea, consta în promovarea și cunoașterea realităților României, a problemelor culturale specifice civilizației europene și universale. Totodată, s-a menționat în Adresa nr. 250 din 14 octombrie 1938 înaintată rezidentului regal D. Papp, era necesară o mai bună colaborare între intelectualii și artiștii din Ardeal și a celorla din Vechiul regat în sensul formării coeziunii spirituale și culturale a națiunii române.

Documentul menționat a fost semnat de către Ap. D. Culea (președinte) și Radu Cioculescu (redactor-șef al Revistei Fundațiilor Regale). Observăm și că redactorul șef R. Cioculescu a solicitat o audiență la rezidentul regal D. Papp, în care redactorul menționat a urmărit să se consulte cu generalul Papp asupra unui program de acțiune pe care Uniunea Fundațiilor Culturale Regale urma să-l promoveze în Ținutul Mureș. De asemenea, aprecia redactorul, R. Cioculescu, Fundația patronată de suveranul român Carol al II-lea, „va găsi sprijinul și recomandările necesare ca organe în subordinea Excelenței Voastre, precum și factorii culturali din orașele unde se vor crea noile secțiuni ... să ne dea concursul moral și material la realizarea acestei opere importante de cultură”. R. Cioculescu găsea de cuvință să-și exprime anticipat mulțumirea pentru sprijinul material și administrativ pe care Rezidența regală și rezidentul regal D. Papp urma să-l ofere Uniunii pentru a intra în spațiul acestui ținut regal⁷⁶.

Printr-un referat din 28 octombrie din același an generalul D. Papp a notificat Uniunea Fundațiilor Culturale Regale că, în urma parcurgerii documentului și a înțelegerii solicitărilor susmenționatei Fundații, a considerat că activitatea acesteia nu putea avea loc decât suprapusă peste aceea pe care Astra o dezvoltă în toată Transilvania și în Banat, sau în paralel cu aceasta; practic rezultatele, considera D. Papp, urmau să fie aceleași, în condițiile în care ambele instituții culturale ar urma să facă același lucru și în aceleași locuri. De aceea, a menționat generalul D. Papp, în urma consultării cu președintele Astrei, profesorul universitar Iuliu Moldovan, constata că Astra s-a opus și se opune în mod constant pătrunderii Fundației Culturale Regale în Ardeal și Banat considerând aceste provincii ca spații care-i reveneau în opera de construcție prin cultură a națiunii române. Drept pentru care, generalul Papp a declinat primirea în audiență imediată a redactorului Radu Cioculescu, și a solicitat o perioadă de timp pentru a se consulta și cu profesorul Eugen Hulea, consilierul cultural al Ținutului și inspectorul școlar general al Ținutului regal Mureș. Remarca în referatul transmis pe adresa Fundațiilor Culturale Regale, că profesorul E. Hulea, președintele Despărțământului județean al Astrei din Alba Iulia – era prins în activitatea

⁷⁶ *Ibidem*, pp. 2-4.

de primire a consilierului regal N. Iorga, iar apoi, urma să se deplaseze în diferitele județe ale Ținutului în interesul serviciului exercitat și în inspecții școlare frontale la clasă. În concluzia răspunsului dat generalul D. Papp, exprima punctul de vedere potrivit căruia Astra era cea mai potrivită societate culturală pentru a derula programe de pedagogie socială în Ardeal și Banat, pentru că funcționarii săi cunoșteau foarte bine psihologia, comportamentele și atitudinea locuitorilor din aceste zone.

„Așezământul cultural Astra este adânc înrădăcinat în sufletul neamului românesc din Ardeal din vremuri de restriște națională, iar activitatea ei binefăcătoare este cunoscută de suflarea românească de pretutindeni”. Era, oarecum, un refuz elegant, prin care, recurgând la istoria Asociațiunii, rezidentul regal D. Papp, declina implicarea sa și a instituției pe care o conducea în susținerea materială și morală a extinderii Fundațiilor în Ardeal. De aceea, rezidentul regal nu putea vedea pentru viitor, decât o colaborare a Fundațiilor cu Astra, iar sprijinul care urma să fie acordat instituției din Vechiul regal era unul mai degrabă moral, dacă ținem cont că adevăratul patron al acesteia era însuși suveranul Carol al II-lea⁷⁷. Împreună cu întreaga asistență, rezidentul regal Papp a participat la un conduct alegoric al carelor și portului organizat de către locuitorii de pe Valea Abrudului. De asemenea, a asistat la coregrafia prin joc și dans interpretată de către mai multe perechi de tineri din zona Abrud⁷⁸. Programul serbărilor de la 1 decembrie 1938 a fost elaborat de către profesorul E. Hulea și apropiații acestuia din comitetul de conducere al Despărțământului Astra din Alba Iulia în acord cu Prefectura județului Alba și a fost aprobat de către D. Papp.

Documentul remarcă în mai multe puncte: organizarea unui serviciu religios, alocuțiuni, depuneri de coroane de flori, conferințe la Sala Teatrului „Caragiale” din Alba Iulia. De asemenea, Garnizoana Alba Iulia va participa prin comandantul acesteia și șeful său de stat major, iar defilarea se va asigura printr-o companie reprezentativă cu drapel și fanfara militară care va intona imnul de stat și va da onorul rezidentului regal generalul D. Papp. Pe edificiile autorităților de stat din Municipiul Alba Iulia urmau să fie arborate drapele naționale, iar pe principalele artere rutiere și în nodurile de cale ferată din județul Alba se vor arboră, de asemenea, stindarde tricolore. Serbările se vor derula cu fastul cuvenit în perioada 1 și 2 decembrie 1938, atât în Alba Iulia și județul Alba, cât și în celelalte opt județe din Ținutul regal Mureș. Ziua de 2 decembrie a fost rezervată pentru alocuțiuni oficiale ale prefectilor și

⁷⁷ S.J.A.A.N., Fond Rezidența Ținutului Mureș. Serviciul Administrației Generale de Stat, dosar nr. 2853/1938, f. 4.

⁷⁸ *Adunarea generală a Astrei la Abrud*, în „Alba Iulia”, anul XXI, nr. 14, 15 septembrie 1938, p. 3; Isaia Tolan, *op.cit.*, în „Curentul”, anul XI, nr. 3811, 11 septembrie 1938, pp. 10-11; *Ibidem*, în „Universul”, anul 55, nr. 250, 14 septembrie 1938, p. 5; Iuliu Moldovan, *Ședința festivă a Congresului Astrei în Țara Moșilor*, în „Curentul”, anul XI, nr. 3814, 14 septembrie 1938, p. 10.

pentru conferințele de specialitate susținute de către reprezentanții Astrei, așa cum a fost cazul la Alba Iulia, Făgăraș, Sibiu, Târgu Mureș⁷⁹.

În numărul 2 (366 de la apariție) al periodicului central *Societatea de Mâine*, apărut în aprilie-iunie 1939, remarcăm publicarea știrii proiectului Rezidenței regale a Ținutului Mureș depus pentru bugetare Ministerului de Interne, prin care s-a urmărit ameliorarea condițiilor de trai și existență în zona Munților Apuseni, în primul rând prin extinderea și modernizarea arterelor de comunicații pe rutele: Abrud-Turda, cu o ramificație în satul Buru, care mergea apoi către Aiud. A doua rută de acces era Abrud-Zlatna-Alba Iulia, iar o a treia rută era Teiuș-Cheile Râmețiului-Mogoș-Abrud, pentru care generalul Papp a intervenit la ministrul internelor Armand Călinescu⁸⁰. Tot în aprilie 1939 publicația locală *Alba Iulia* a oferit, sub titlarea *Bugetul Ținutului Mureș*, informația privitoare la alocarea sumei de 16 milioane lei pentru finalizarea clădirii Rezidenței regale, a înpremuirii acestui edificiu și a realizării a două noi apartamente. Un prim apartament se va finaliza pentru Majestatea Sa Regele Carol al II-lea și care va putea fi folosit și de către principele de coroană Mihai Mare Voevod de Alba Iulia, iar celălalt, a fost destinat rezidentului Ținutului regal Mureș⁸¹.

Pentru organizarea festivității Pomului de Crăciun, D. Papp a înaintat Reuniunii confesionale greco-catolice Sfânta Maria a femeilor din Cluj, o importantă contribuție în bani, de altfel, alături de toate celelalte contribuții necesare susmenționatei reuniuni pentru Căminul de zi Sfânta Maria din cartierul clujean Iris⁸². În ultima parte a lunii august 1939 Institutul de Studii Clasice din Cluj, în colaborare cu Comisia Monumentelor Istorice din România, Filiala sa din Transilvania, au solicitat printr-un apel adresat rezidentului regal al Ținutului Mureș sprijinirea demersurilor arheologice întreprinse de cercetătorii celor două instituții mai sus menționate. S-a solicitat ca fondul alocat Muzeului Regional al Unirii din Alba Iulia, în vederea efectuării șantierelor arheologice, să fie destinat cercetării cetății dacice de la Căpâlna. Tot în aceeași perioadă Muzeul a fost supus unui proces de

⁷⁹ S.J.A.A.N., Fond Rezidența Ținutului Mureș. Serviciul Administrației Generale de Stat, dosar nr. 6007/1938, ff. 17, 22.

⁸⁰ Iustin Sava, *Problema salvării moșilor din mizeria trecutului*, în „Societatea de Mâine”, anul XVI, nr. 2 (366), aprilie-iunie 1939, pp. 55-56; Ion Giurcă, *Un raport al Generalului Dănilă Papp privind situația Ținutului Mureș în anul 1938*, în „Sangidava”, nr. 6, 2012, pp. 134, 136-137. De altfel, un raport cu un titlu oarecum asemănător intitulat: Problema de salvare a moșilor din mizeria trecutului vitreg, a fost înaintat de către rezidentul regal D. Papp către suveranul român Carol al II-lea, o copie a acestuia ajungând și în posesia ministrului de interne A. Călinescu.

⁸¹ *Noutăți. Bugetul Ținutului Mureș*, în „Alba Iulia”, anul XXIII, nr. 3, 1 aprilie 1939, p. 2.

⁸² *Mulțumită publică*, în „Patria”, anul XX, nr. 23, 30 ianuarie 1938, p. 3.

reorganizare sub conducerea profesorului Ion Berciu, numit director al instituției⁸³.

Alături de consilierul regal Nicolae Iorga, Dănilă Papp, a participat în calitate de ctitor în 19 septembrie 1939 la așezarea pietrei de temelie a Mănăstirii cu hramul „Maica Domnului a tuturor mângâierilor” din Bicaz, județul Neamț⁸⁴. Reținem că în perioada în care a activat în Alba Iulia, între 16 august 1938-13 septembrie 1940, rezidentul regal D. Papp a fost ales membru de onoare în rândurile despărțământului central județean pe care Astra l-a avut în Alba, care la acea dată era prezidat de către profesorul și inspectorul școlar județean Eugen Hulea⁸⁵.

Cu prilejul organizării festive a aniversării Zilei Unirii la 1 decembrie 1939, rezidentul regal D. Papp al Ținutului Mureș a fost implicat în organizarea acestui eveniment și a susținut alocuțiunile de salut în deschiderea adunării festive. De asemenea, în fruntea unei companii de onoare alături de primarul Alba Iuliei, Victor Constantinescu de cei doi ajutoari de primari av. dr. Oliviu Răhăian și Cornel Crișan, (viceprimarii urbei), de episcopul dr. Partenie Ciopron, a salutat plecarea înalților oaspeți din Alba Iulia⁸⁶. În 10 decembrie 1939, D. Papp și-a înaintat demisia către ministrul Afacerilor Interne, Mihail Chelmegeanu, însă răspunsul telegrafic venit din partea anterior menționatului titular al portofoliului de la Interne în Guvernul României, a fost negativ și de refuzare a cererii petiționarului D. Papp. Acesta a reiterat cererea de demisie din funcția pe care o ocupa în Alba Iulia în 11 ianuarie 1940⁸⁷.

⁸³ Muzeul arheologic a fost trecut în administrația Ținutului regal Mureș, în „Alba Iulia”, anul XXIII, nr. 3, a aprilie 1939, p. 3; Gheorghe Dărmăș, Ion Berciu, *Aspecte ale activității culturale*, în „Patrimonium Apulense. Anuar de arheologie, istorie, cultură, etnografie, muzeologie, conservare, restaurare”, IX, 2009, pp. 237-255. Mai în detaliu despre activitatea acestui colaborator al generalului rezident regal D. Papp, director al Muzeului Regional al Unirii din Alba Iulia vezi informații în: Volker Wollmann, Ion Berciu (1904-1986), în „Apulum. Acta Musei Apulensis”, XLI, 2004, pp. 1-60.

⁸⁴ Punerea pietrei fundamentale a Mănăstirii „Maica Domnului a tuturor mângâierilor”, în „Realitatea Ilustrată”, anul XIII, nr. 661, 19 septembrie 1939, p. 18. În fotoreportajul reprodus în susmenționata publicație, rezidentul regal de Mureș, generalul D. Papp, apare în imagine în imediata apropiere a profesorului Nicolae Iorga.

⁸⁵ Valer Moga, *Despărțământul Alba Iulia al „Astreii” (1918-1945)*, pp. 470-471; Anton Rus, *Credința în acțiune. O introducere în istoria Asociației Generale a Românilor Uniți*, p. 92; Eugen Hulea, *Cronica unei condamnări: Deva-Alba Iulia-Ghencea-Midia-Onești 1952-1954*, ediție îngrijită de Victor Gheție și Stela Gheție, Editura Vremea, București, 2019, p. 10.

⁸⁶ Solemnitățile ce se vor desfășura astăzi la Alba Iulia, în „Curentul”, anul XII, nr. 4243, 2 decembrie 1939, pp. 3-4.

⁸⁷ Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, op.cit., pp. 113-114. Cercetătorii albaiulieni citați au reprodus ambele cereri olografe și semnate de generalul de divizie în retragere D. Papp, care au fost înregistrate la Secretariatul general al Ținutului regal

În luna februarie 1940, ca urmare a implicării sale active și a propunerilor făcute în sprijinul drepturilor ofițerilor din rezervă și retragere, a fost ales în calitate de membru de onoare al Filialei Sibiu a Societății Ofițerilor în Rezervă și Retrageri Regele Carol al II-lea care au provenit din rândurile active ale Armatei României Mari⁸⁸. În cursul anului 1940, D. Papp a botezat pe cel de-al paisprezecelea copil din familia țăranului fruntaș Ion Crăciun din comuna Răchitiș, județul Ciuc. De observat și că al treisprezecilea copil al țăranul Crăciun a fost botezat cu numele de Mihai de către suveranul Carol al II-lea în 1939⁸⁹.

În 3 mai 1940, secretarul general al Ținutului Mureș, av. dr. Florian Medrea notifica Inspectoratul Sanitar Uman din Județul Alba printr-o adresă a Rezidenței, răspunsul la adresa nr. 1120/1940, în temeiul căreia susmenționata Societate a adresat generalului rezident regal D. Papp, solicitarea organizării a cel puțin două școli, una pentru surorile de caritate, iar o alta pentru asistentele medicale generaliste. Acestea urmau a se organiza în fiecare dintre municipiile reședință din județele Ținutului regal Mureș. Răspunsul adresat inspectorului general sanitar uman în județul Alba, a prevăzut acordul generalului D. Papp în vederea înființării, organizării și desfășurării activităților specifice în fiecare capitală de județ din ținut, implicit și în Alba Iulia. Acestea urmau a se organiza și desfășura sub auspiciile Societății „Principele Mircea”, care a fost condusă în județul Alba de către d-na dr. Georgeta Velican⁹⁰.

Remarcăm pe D. Papp printre semnatarii *Memorandului reprezentanților ofițerilor români proveniți din armata austro-ungară*, în cadrul unei întruniri generale a ofițerilor activi și din rezervă și retragere, care au servit militar în fosta armată imperială austro-ungară și care a fost condusă de către generalul

Mureș sub nr. 33 din 10 decembrie 1939 și 28 conf. 11 ianuarie 1940 și care au fost transmise titularului portofoliului de la Interne, ministrului Mihail Chelmegeanu.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 17.

⁸⁹ *D-l Rezident regal Dănilă Papp botează al patrusprezecelea copil al țăranului Ioan Crăciun*, în „România-Province”, anul III, nr. 749, 1 iulie 1940, p. 5.

⁹⁰ S.J.A.A.N., Fond Rezidența Ținutului Mureș. Serviciul Administrației Generale de Stat, dosar nr. 15.212/1940, f. 1-2. Documentul emis de către Serviciul Administrației Generale și de Stat din Rezidența regală Mureș a fost semnat pentru general D. Papp de către secretarul general col. r. av. dr. Florian Medrea și era contrasemnat de șeful serviciului menționat, subdirectorul clasa a II-a Iustin Sava. Georgeta Velican a fost soția primului primar român al Albei Iulia, av. dr. Camil Velican, viitor prefect liberal de Alba, iar apoi senator național liberal în mai multe legislaturi în Parlamentul României din partea circumscripției electorale Alba Iulia. Soția lui Camil Velican a participat și la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia la 1 decembrie 1918 în calitate de reprezentantă a Reuniunii femeilor pentru înfrumusețarea Bisericii greco-ortodoxe din Alba Iulia-Maieri. Vezi în acest sens și în: Valer Moga, *Primul primar român al orașului*, în: Laura Stanciu (Coord.), *Alba Iulia. Memoria Urbis*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2028, pp. 293-295.

de corp de armată adjutant Iosif Iacobici. Memorandul a fost înaintat către generalul Ion Antonescu fiind, în principiu, o adeziune a acestor ofițeri activi și din rezervă și retragere la politica dusă de generalul I. Antonescu în vederea recuperării teritoriilor răpite de sovietici de la România prin ultimatumurile din 26-28 iunie 1940, demers care nu putea avea loc decât ca urmare a activității militare în alianță cu Germania pentru o perioadă limitată în timp, cu obiective precise și în scopul redobândirii de către România a teritoriilor Basarabiei, Bucovinei și a Țării Herței⁹¹.

La 1 august 1941, prin telegrama nr. 410, Excelența Sa D. Papp, ministrul plenipotențiar al României acreditat la Vatican, s-a adresat ministrului ad-interim al Afacerilor Străine de la București Mihai A. Antonescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri remarcând în atenția demnitarului român informații cu privire la audiența de prezentare la Suveranul Pontif Pius al XII-lea. Cu prilejul prezentării cărților de acreditare, ministrul român D. Papp a fost însoțit de tot personalul Legației României la Vatican în frunte cu însărcinatul cu afaceri T. Scortzescu, profesorul Emil Panaitescu și consilierul ecleziastic unit canonicul dr. Aloisiu Ludovic Tăutu.

În documentul mai sus menționat, generalul Papp a apreciat că durata audienței a fost de 25 minute, iar Sfântul Părinte Pius al XII-lea a răspuns discursului ambasadorului român prin transmiterea binecuvântării sale apostolice adresate Majestății Sale Regele Mihai I, precum și conducătorului militar al statului român, generalul Ion Antonescu. Suveranul Pontif și-a exprimat dorința ca „suferințele poporului român să ia sfârșit și a afirmat că simte și El bucuria poporului român pentru revenirea la țară a provinciilor pierdute în Est”.

După audiență, Excelența sa ministrul plenipotențiar D. Papp, a remarcat în telegrama anterior menționată, că delegația română a fost primită de Eminența Sa cardinalul Luigi Maglione, secretarul de stat al Vaticanului, care s-a întreținut cu șeful delegației române. În după amiaza aceleiași zile, conform protocolului, secretarul de stat Cardinalul L. Maglione a fost oaspetele Legației României unde demnitarul Vaticanului a ascultat cu multă bunăvoință expunerea suferințelor prin care au trecut românii maltratați în cursul ultimatumurilor, a cedărilor de teritorii, mulți dintre aceștia preoți ai ambelor confesiuni naționale din România, mulți dintre ei „încă nereveniți la țara-mamă”⁹². În după amiaza aceleiași zile, Dănilă Papp, trimisul extraordinar al României la Vatican înainta profesorului Mihai A. Antonescu, ministrul ad-interim al Ministerului Afacerilor Străine, un Raport oficial

⁹¹ A.M.N.R.-Dp.C.A. dosar nr. 724, ff. 2-7. Document elaborat în mai multe sesiuni de lucru în perioada aprilie, mai, iunie 1941 de către o comisie în fruntea căreia s-a aflat generalul de corp de armată adjutant regal Iosif Iacobici. Acest act a fost finalizat la 6 iunie 1941 în cadrul Cercului Militar București și înaintat generalului Ion Antonescu.

⁹² A.M.A.E.-U.A.D., Fond Problema 71. Relații România-Vatican în perioada 1920-1944, vol. 22, f. 62.

înregistrat sub nr. 411 din 1 august 1941 în care a făcut completări la telegrama expediată pe adresa Externelor de la București în dimineața respectivei zile⁹³.

Ministrul plenipotențiar D. Papp raporta vicepremierului român cum a decurs audiența care i-a fost acordată de Suveranul Pontif Pius al XII-lea. A menționat că a fost primit protocolar împreună cu întreg personalul diplomatic al Legației României din Cetatea Eternă, începând de la ora 10, în Sala Tronului. În urma susținerii discursului și a prezentării scrisorilor de acreditare, Sfântul Părinte a vorbit în termeni calzi despre România și și-a exprimat îngrijorarea față de situația prin care statul român era obligat să treacă, atât ca urmare a prevederilor Dictatului de la Viena din 30 august 1940, cât și în urma participării, alături de Germania, pe frontul răsăritean împotriva lumii sovietice. Papa Pius al XII-lea a adresat membrilor Legației României cuvinte de încurajare și de speranță. De asemenea, s-a referit la „însemnătatea pe care poporul român o acordă valorilor spirituale și religioase, binecuvântând națiunea română, pe suveranul acesteia și pe conducătorul militar al statului român”⁹⁴.

În urma alocuțiunilor oficiale, Sfântul Părinte a invitat pe șeful Legației României pentru o convorbire mai apropiată cu caracter confidențial, întrevederea acordată fiind estimată la 22 minute. În această întrevedere cu Suveranul Pontif, ambasadorul D. Papp a expus în fața Papei suferințele prin care românii, cu deosebire aceia din teritoriul cedat Ungariei, erau nevoiți să treacă în condițiile în care rămâneau în teritoriul respectiv. A menționat și despre expulzarea clericilor și a preoților parohi, dar și a laicilor din teritoriul de nord-vest al Transilvaniei. În finalul audienței, cât și a întrevederii acordate la 1 august 1941, reprezentantului României acreditat la Vatican, Suveranul Pontif Pius al XII-lea a adresat binecuvântări apostolice, atât suveranului român Mihai I, cât și conducătorului țării generalul Ion Antonescu, adresând cuvinte pline de elogii pentru acesta din urmă. „...și-a exprimat apoi dorința ca suferința poporului român să ia cât mai curând sfârșit și a afirmat că resimte și El bucuria cu care poporul român vede în momentul de față realipirea la Patria Mamă a teritoriilor care ne-au fost răpite acum un an”⁹⁵.

Remarcăm participarea Excelențelor lor Vasile Grigorcea și Dănilă Papp, ambasadorii români acreditați în Roma și la Vatican la un *Requiem* desfășurat la Mănăstirea Monte Cassino pentru odihna defuncțiilor regi ai României,

⁹³ Marius Ioan Bucur, Cristina Păiușan, Ioan Popescu, Dumitru Preda, *România-Vatican. Relații diplomatice 1920-1950*, volumul I, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 193.

⁹⁴ A.M.A.E.-U.A.D., Fond Problema 71. Relații România-Vatican în perioada 1920-1944, vol. 22, ff. 63-65.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 65.

Carol I și Ferdinand I în 20 august 1941⁹⁶. În 29 august 1941, profesorul Ion Berciu, directorul Muzeului Regional al Unirii din Alba Iulia îl informa în scris pe generalul Papp despre apariția Anuarului instituției, la care ministrul român la Roma a realizat prefața, în „calitatea de președinte de onoare și de ctitor al acestei instituții”⁹⁷.

În 22 octombrie 1942, trimisul extraordinar al României pe lângă Sfântul Scaun, general Dănilă Papp, înainta ministrului ad-interim al Afacerilor Străine de la București profesorul Mihai A. Antonescu, raportul confidențial nr. 665 în care a detaliat vizita unor jurnaliști români efectuată la Vatican în frunte cu academicianul și scriitorul Liviu Rebreanu⁹⁸. În raportul înaintat, generalul Papp, s-a referit în principal la contactul avut cu scriitorul Liviu Rebreanu, membru al Astei și al Academiei Române. Scriitorul român în acele momente îndeplinea funcția de director la Teatrul Național din București. Ca urmare a dialogului purtat cu L. Rebreanu, ambasadorul D. Papp a fost informat că în fruntea unui grup de jurnaliști români, se va deplasa în Roma pe data de 21 octombrie. Liviu Rebreanu și-a exprimat lui D. Papp dorința ca grupul român pe care îl conducea să fie primit în audiență de către Suveranul Pontif Pius al XII-lea, rugându-l în acest sens pe ambasadorul român Papp să faciliteze audiența și să participe la această audiență.

În vederea soluționării acestei solicitări a academicianului și scriitorului L. Rebreanu, D. Papp solicita o nouă audiență monseniorului Giovanni Batista Montini, susbtitulul secretarului de stat al Vaticanului, deoarece în acele zile titularul afacerilor externe de la Vatican, Cardinalul L. Maglione, nu a fost disponibil. În 22 octombrie, monseniorul substitut G. B. Montini l-a înștiințat pe ambasadorul român Papp că Suveranul Pontif Pius al XII-lea a fost de acord și a binevoit să primească delegația română în audiență. În condițiile în care delegația condusă de L. Rebreanu a avut în program și vizitarea monumentului eroului necunoscut din Roma, așa cum a solicitat directorul presei străine din Ministerul Culturii Populare de la Roma, s-a impus o modificare în programul audienței la Papă. Acest aspect a creat o situație neplăcută, însă, care, observa D. Papp, a fost depășită grație amabilității monseniorului G. B. Montini, care a explicat Papei Pius al XII-lea chestiunea ca atare și a procedat la amânarea audienței pentru ziua de vineri în 23

⁹⁶ *Un Requiem pentru odihna sufletelor Regilor noștri Carol I și Ferdinand I în celebra Mănăstire Montecassino*, în „Curentul”, anul XIV, nr. 4855, 22 august 1941, p. 5; *Ultimele informații*, în „Universul-Capitala”, anul 58, nr. 226, 22 august 1941, p. 11. Suveranii români Carol I și Ferdinand I au fost menționați de autoritățile pontificale romane ca mari susținători ai Mănăstirii romano-catolice de la Monte Cassino.

⁹⁷ A.M.N.U.A.I., dosar nr. 1/1941, f. 164. Textul respectivei adrese, care a fost înaintat ministrului român la Vatican D. Papp, și a fost reprodus în lucrarea cercetătorilor albaiulieni: Ioana Rustoiu, Smaranda Cuturean, Marius Cristea, *op.cit.*, p. 19.

⁹⁸ Marius Ioan Bucur, Cristina Păiușan, Ioan Popescu, Dumitru Preda, *România-Vatican. Relații diplomatice 1920-1950*, volumul I, p. 249.

octombrie, sau sâmbătă 24 octombrie 1942⁹⁹. În cursul zilei de 25 octombrie la Școala Română din Roma a fost oferit un ceai în onoarea oaspeților români, de către directorul instituției, care a făcut oficiile de gazdă. La acest eveniment au luat parte ca invitați, atât directori, cât și redactori ai periodicelor centrale din Roma: *Corriere de la Sera* și *Popolo d'Italia*¹⁰⁰.

Audiența acordată ziariștilor români de către Suveranul Pontif Pius al XII-lea, a avut loc doar luni în 26 octombrie¹⁰¹. În cadrul acestui eveniment, Papa Pius al XII-lea a adresat mai multe cuvinte de simpatie delegației culturale a României, a acordat binecuvântarea sa apostolică pentru suveranul român Mihai I și pentru Regina Mamă Elena, pentru șeful guvernului regal român, respectiv pentru cei de față și întreaga națiune română. Adresându-se jurnaliștilor români în limba franceză, Suveranul Pontif a scos în evidență rolul social și importanța misiunii pe care o au scriitorii și ziariștii în special, dar și oamenii de cultură, în general: „Ei trebuie să-și dea concursul pentru alinarea suferințelor războiului și pentru a pregăti acele caractere puternice, care vor coopera în toate țările la organizarea unei păci bazate pe dreptate și adevăr”¹⁰².

L. Rebreanu, în expozeul avut, tot în limba franceză, și-a exprimat gratitudinea sa și a întregii delegații române, atât pentru audiența care le-a fost acordată de către Papă, cât și pentru cuvintele calde și simple adresate de către Pius al XII-lea, regelui Mihai I, șeful guvernului român, celor de față și națiunii române¹⁰³. În 27 octombrie 1942, D. Papp a adresat o telegramă ministrului interimar al Afacerilor Străine de la București în care a făcut succinte mențiuni cu privire la audiența pe care Suveranul Pontif Pius al XII-lea a acordat-o ziariștilor din România¹⁰⁴.

În 8 noiembrie 1942 cu prilejul sărbătoririi zilei onomastice a suveranului român Regele Mihai I, a avut loc în Capela Română din Roma un Te-Deum. La acest serviciu divin, desfășurat în capitala Italiei, au participat și miniștrii României acreditați, atât la Vatican, D. Papp, care a fost însoțit de însărcinatul cu afaceri Teodor Scortzescu, cât și ministrul plenipotențiar Vasile Grigorcea,

⁹⁹ A.M.A.E.-U.A.D., Fond Problema 71. Relații România-Vatican în perioada 1920-1944, vol. 22, ff. 345-346.

¹⁰⁰ *Ceai în onoarea oaspeților români*, în „Universul”, anul 59, nr. 296, 29 octombrie 1942, p. 7; *Ibidem*, în „Curentul”, anul XV, nr. 5.281, 28 octombrie 1942, p. 7.

¹⁰¹ Marius Ioan Bucur, Cristina Păiușan, Ioan Popescu, Dumitru Preda, *op.cit.*, vol. I, p. 250; *Suveranul Pontif a primit în audiență specială delegația ziariștilor români*, în „Universul”, anul 59, nr. 296, 29 octombrie 1942, p. 7.

¹⁰² *Ziariștii români în audiență la Suveranul Pontif*, în „Curentul”, anul XV, nr. 5.281, 28 octombrie 1942, p. 7; *Suveranul Pontif a primit delegația ziariștilor români*, în „Țara”, anul II, nr. 444, 28 octombrie 1942, p. 1.

¹⁰³ *Mesajul d-lui. Liviu Rebreanu adresat Italiei*, în „Țara”, anul II, nr. 444, 28 octombrie 1942, p. 1.

¹⁰⁴ Marius Ioan Bucur, Cristina Păiușan, Ioan Popescu, Dumitru Preda, *România-Vatican. Relații diplomatice 1920-1950*, volumul I, p. 250.

care a venit însoțit de universitarul Scarlat Lambrino, directorul Școlii Române din Roma. De altfel, printre cei de față s-a numărat și nunțul apostolic român monseniorul Andrea Cassulo, reprezentantul diplomatic al Sfântului Scaun, care era acreditat în România, însă care în acele zile se afla la Vatican. De asemenea, cu acest prilej au mai participat și funcționari din cadrul celor două Legații române de pe lângă Vatican și Quirinal¹⁰⁵.

În 21 noiembrie 1943 D. Papp, revenit de la postul de ministru plenipotențiar al României de pe lângă Sfântul Scaun, în a doua parte a lunii septembrie s-a aflat la domiciliul său în Sibiu de pe strada Universității, nr. 8. Cu prilejul organizării de către Rectoratul Universității Daciei Superioare, aflate în acel an la Sibiu, a unui pelerinaj la monumentele unora dintre reprezentanții elitei române din secolul al XIX-lea aflate într-un modest cimitir de la Biserica greco-catolică a Protopopiatului unit al Sibiului, D. Papp a participat la serviciul religios organizat în memoria acestora de către Episcopul unit de Oradea Marea, P.S. dr. Valeriu Traian Frențiu, administrator apostolic al Mitropoliei greco-catolice de Alba Iulia și Făgăraș. Răspunsul la serviciul religios de pomenire a lui Alexandru Papiu Ilarian, Gheorghe Barițiu, David Urs, Baron de Margina, Ion Rațiu și Iosif Sterca-Șuluțiu, a fost dat de corul Academiei Teologice Greco-catolice de la Blaj, aflat sub bagheta dirijorului profesor Cherebet, iar Rectorul susmenționatei instituții de învățământ, profesorul Vasile Chinezu a rostit pentru cei prezenți cuvântul de învățătură¹⁰⁶.

În 3 martie 1944 căpitanul activ Alfonso Ghe. Ivașcu, solicita procurorului sibian Petru P. Vasiliu reconstituirea actului său de naștere. În petiția pe care ofițerul Ivașcu a înaintat-o magistratului sibian a avut ca martori pe D. Papp, posibil rudă a căpitanului Al. Ivașcu, dacă ținem cont că soția generalului D. Papp a fost Eugenia Ivașcu, căsătorită Papp și pe doamna Alice Ivașcu, probabil mătușă dinspre tată. În petiția semnată de căpitanul Alfonso Ivașcu, acesta menționa că domiciliază pe strada Universității din Sibiu la nr. 12 și declara că este refugiat de la domiciliul avut în Cluj, dar pe care, ca ofițer activ al Armatei Române, a trebuit să-l părăsească la finalul lunii august 1940, moment în care s-au pierdut o parte dintre documentele personale, printre care și actul de naștere, care trebuia reconstituit. Mai aflăm din solicitarea înaintată Parchetului de pe lângă Judecătoria Sibiu, că ofițerul Alfonso Ivașcu, era născut în 20 noiembrie 1914 în localitatea Dolna-Tuzla din Bosnia, (la acea dată în Austro-Ungaria) și a fost fiul lui Gheorghe Ivașcu și Valeria Ivașcu, aceasta din urmă cu numele de fată Rank.

Din același document aflăm că D. Papp domicilia pe strada Universității la nr. 8 în Sibiu. Evident și acesta a fost nevoit să-și abandoneze domiciliul din

¹⁰⁵ *Solemnitățile din străinătate organizate cu prilejul onomasticii Regelui Mihai I*, în „Țara”, anul II, nr. 456, 11 noiembrie 1942, p. 3.

¹⁰⁶ *Praznic nouit*, în „Unirea”, anul, 53, nr. 48, 27 noiembrie 1943, p. 2; Ion Mihăilescu, *Solemnitatea comemorării*, în „Țara”, anul III, nr. 751, 23 noiembrie 1943, p. 1.

Cluj în finalul lunii august a anului 1940. Petiția a fost semnată de căpitanul Al. Ivașcu în ziua de 3 martie 1944, la Sibiu¹⁰⁷. Remarcăm participarea generalului D. Papp cu un sprijin material de 2.000 lei sub forma abonamentului anual în demersurile de sprijinire a periodicului brașovean *Gazeta Transilvaniei*, acțiune evidențiată de către conducerea ziarului brașovean la rubrica *Abonamente de sprijin* din 11 martie 1944¹⁰⁸.

În publicația *Gazeta Sibiului* din 1 decembrie 1944, Marinela Osvadă Seulescu a mulțimit public, în numele Centralei a II-a a Societății de Crucea Roșie Română, pentru zona de operațiuni militare, generalului de divizie în retragere D. Papp, fost ministru plenipotențiar al României la Vatican, pentru gestul făcut de acesta și anume onorarea cel dintâi cu darul său a colectei publice umanitare care s-a făcut prin susmenționata societate, atât pentru zona Ardeal, cât și pentru zona Moldova la sediul Centralei din Sibiu din strada Haller, nr. 5¹⁰⁹.

În Raportul din luna mai 1947 dat publicității de către C.A.R.S. Sibiu pentru anul de activitate în curs aflăm că în conturile acestei Case de Asigurări Reciproce de Stat, generalul D. Papp deținea un activ de 180.000 lei. Suma a fost colectată în contul generalului de-a lungul anilor¹¹⁰. Dănilă Papp a fost avansat în 24 februarie 1947 în gradul de general de corp de armată în retragere. Decretul regal de avansare a fost publicat în Monitorul oficial nr. 50 din 1 martie 1947¹¹¹.

În cursul zilei de 24 august 1948 acesta a fost citat la adresa sa din Sibiu să ia parte la ședința publică a Tribunalului din Sibiu pentru a-i fi comunicată decizia revizuirii drepturilor sale de pensie. Instanța sibiană, pe fondul unor recomandări politice de la București, a găsit de cuvință că pensia pe care o avea generalul în urma activității sale socio-profesionale era prea mare, astfel că, drepturile sale au fost sistate, acesta fiind astfel șters din controalele publice ale Casei Naționale de Pensii din România¹¹². De altfel, pensia sa a fost

¹⁰⁷ Alfonso Gheorghe Ivașcu, *Domnule Prim-Procuror !*, în „Gazeta Sibiului”, anul XI, nr. 13, 24 martie 1944, p. 3.

¹⁰⁸ *Informațiuni. Abonamente de sprijin*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul CVII, nr. 20, 11 martie 1944, p. 8. Abonamente de sprijin au mai fost făcute de către dr. Aurel Cojocariu (medic), av. Leontin Pârvu (București) Lidia Navrea, soție de maior din Brașov, dar și alții.

¹⁰⁹ Marinela Osvadă Seulescu, *Centrala a II-a a Crucii Roșii*, în „Gazeta Sibiului”, anul XI, nr. 49, 1 decembrie 1944, p. 5.

¹¹⁰ *Activitatea și Bilanțul C.A.R.S.-ului Sibiu*, în „România Viitoare”, anul IV, nr. 119 (721), 11 iunie 1947, p. 2.

¹¹¹ *Generali avansați în retragere*, în „Monitorul oficial”, anul CXV, nr. 50, 1 martie 1947, p. 1.569. Cornel Țucă; Laurențiu Batin, *Ofițeri ardeleni și bucovineni din fosta armată austro-ungară*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2018, p. 235.

¹¹² *Tabelul pensionarilor publici din Sibiu citați la ședințele Comisiei județene de revizuire*, în „România Viitoare”, anul V, nr. 161 (996), 11 august 1948, p. 4; Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea, *op.cit.*, pp. 20-21.

sistată încă din 1 iunie 1948. Dănilă Papp, considerând că i se face o nedreptate evidentă și nemeritată și sprijinit printre alții de profesorii Onisifor Ghibu și Ioan Lupaș, înaintează pe procedură recurs împotriva hotărârii Comisiei județene Sibiu de revizuire a pensiilor publice. Acesta a contestat decizia și a elaborat un memoriu pe care l-a înaintat Tribunalului Sibiu, în care aduce argumente în favoarea menținerii pensiei, argumentând că aceasta este rezultatul activității sale publice în serviciul statului român, în diferite posturi și funcții în care cariera l-a purtat¹¹³.

Prin Decizia nr. 82.420 din 20 octombrie 1948, comisia centrală de verificare a recursului pe care generalul D. Papp l-a înaintat în temeiul legii împotriva art. 4 din Legea nr. 102/1948, prin care i-a fost sistată pensia, a emis decizia mai sus enunțată, în atenția Tribunalului Sibiu în vederea repunerii în drepturi a generalului Papp în condițiile art. 5 din aceeași lege nr. 102/1948¹¹⁴.

În 16 noiembrie 1948, mai mulți cetățeni ai Republicii Populare Române, care domiciliau în Sibiu au semnat în favoarea generalului de corp de armată în retragere D. Papp o declarație de bună conduită a acestuia. Se aprecia de către cei 21 de semnatari, printre care remarcăm pe Caius Brediceanu (fost ambasador și ministru plenipotențiar al României), Onisifor Ghibu (fost universitar clujean), Ioan Lupaș (membru al Academiei României), generalul Vasile Magda, dar și alți generali și ofițeri superiori, calitate lui D. Papp de ofițer superior, general comandant de divizie și corp de armată, de rezident regal și de ministru plenipotențiar și trimis extraordinar al României la Vatican și care au declarat public susținerea omului D. Papp¹¹⁵. Vorbea fluent limbile română, maghiară, germană și italiană. D. Papp s-a strins din viață în luna martie 1950 și a fost înmormântat în Cimitirul central din Cluj¹¹⁶.

¹¹³ *Ibidem*, p. 21.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 124. Comisia centrală de recurs pentru revizuirea pensionarilor publici, care a revizuit drepturile de pensie ale generalului de corp de armată în retragere D. Papp în octombrie 1948 a fost formată din: Ioan D. Ioan (secretar general și președinte), Gheorghe Strat, membru, delegat al Ministerului Justiției, Marin Mândica, membru, delegat al Confederației Generale a Muncii, Gheorghe Dinulescu, membru, delegat din partea Casei Generale de Pensii, Pr. N. Rădulescu, membru, delegat al Uniunii Generale a Asociațiilor și Societăților Pensionarilor Publici din România.

¹¹⁵ *Ibidem*, pp. 124-125.

¹¹⁶ Ioan Ciorca, Vasile Lechințan, *Personalități ale Centenarului Marii Uniri din 1918 în cimitirele clujene-Ghid istoric*, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2018, p. 45.

THE MAN DĂNILĂ PAPP: ASPECTS AND SEQUENCES OF HIS PERSONAL LIFE (SOCIAL-COMMUNITY) BETWEEN 1900-1950

Abstract: In the next study that we submit to your attention, we present brief sequences from the life of the Transylvanian Romanian officer Dănilă Papp. He served in the Austro-Hungarian imperial army, and since the fall of 1918 we find him in the service of the Governing Council of Transylvania. Thenafter, on the background of the intercalation in the Royal Army of Great Romania, the former commander of the Papp Brigade on the fronts of the First World War in Galicia, Bucovina and Northern Italy advanced hierarchically in the service of the Romanian state. He held in the inter-war periode command positions in Sibiu at the head of the Transylvanian 18th Infantry Brigade, which he lead in the Romanian Army's Tisa campaign, and then from 1923, at the head of the I and VI Army Corps of Roamnian Army from Craiova and Cluj. In 1930 he was transferred to the reserve position of the army corps he commanded. Between 1930-1937 General Papp was active in the General Association of United Romanians, in the Cultural League and also in the Transylvanian Association. We find him a Senior advisor in the service of the Superior Council of the Ministry of National Defense, offering his services at the request of the Romanian sovereign Carol II for the fortification of the western front, generically called the "Carol II fortified line". He served in the dignity of royal resident in Alba Iulia at the head of the Mureș Province during the reign of sovereign Charles II between August 18, 1938 and September 13, 1940.

Close friend of the Romanian Greek-Catholic prelates: Î.P.S. Alexandru Nicolescu and P.S. Valer Traian Frențiu, at the proposal of the new leader of the Romanian state I. Antonescu, was appointed minister plenipotentiary and envoy extraordinary of the Kingdom of Romania to the Vatican. From September 1943, he returned to Sibiu and participated in the activity of the AGRU, of which he was acting president since 1937. In 1947, he was promoted to the rank of general of the army corps. He lived the last years of his life in Sibiu and Cluj, in great privations and under the careful monitoring of the new authorities of the Romanian state. He died in March 1950 and was buried in the Central Cemetery in Cluj.

Keywords: Dănilă Papp, general, royal resident of Alba Iulia, minister plenipotentiary, General Association of United Romanians.